

Știința

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

tinerețului

Anul VIII
Nr. 25 (352)
12 pagini — 3 lei
Simbătă
25 iunie
1988

Creăție și angajare revoluționară

Calendarul acestei perioade înscrie la loc de cinste recenta Consfătuire de lucru cu activul și cadrele de bază din domeniile muncii organizatorice de partid și politico-ideologice, organizată din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu. Elementul de referință al acestui nou și reprezentativ forum al democratismului vieții noastre de partid, a întregii societăți, îl reprezintă magistrala **Expunere a tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la perfecționarea activității organizatorice, ideologice și politico-educative, în vederea creșterii rolului conducător al partidului în întreaga viață economico-socială**, document politic de o excepțională importanță, care, împreună cu recente expuneri ale secretarului general al partidului la Ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. din 29 aprilie a.c. și, respectiv, la Ședința comună al Consiliului Național al Oamenilor Muncii și Consiliului Național al Agriculturii, se va afla în centrul dezbaterilor viitoarei Plenare a C.C. al P.C.R.

Asemeni întregului nostru partid, întregului tineret, întregului popor, și oamenii de cultură și artă au primit cu cel mai viu interes, cu deplină satisfacție și unanimă aprobare acest strălucit document, merit să ofere și creatorilor din România contemporană orizonturi noi, tot mai cuprinzătoare de afirmare și împlinire. Este, de fapt, un adevăr scump al slujitorilor spiritualității românești acela că, în perioada istorică inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, din inițiativa și cu decisiva contribuție a tovarășului Nicolae Ceaușescu, frontul creator este chemat și îndemnat cu clarviziune și consecvență să dea opere pe măsura timpului istoric pe care îl trăim și îl făurim. Satornicite în practica de lucru a tovarășului Nicolae Ceaușescu, întâlnirile cu oamenii de cultură și artă constituie, de fiecare dată, o aleasă școală de gândire și acțiune revoluționară, mobilizează și însuflețesc conștiința celor chemați

„SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC“

(Continuare în pag. a 11-a)

Paginile 6-7

Dezbateri noastre

EDUCAȚIA PATRIOTICĂ —
vocație mereu actuală
a literaturii române

Moment politic de amplă rezonanță

CONSĂTUIREA DE LUCRU CU ACTIVUL ȘI CADRELE DE BAZĂ DIN DOMENIILE MUNCII ORGANIZATORICE DE PARTID ȘI POLITICO-IDEOLOGICE

„Să intensificăm activitatea politică de masă, de formare a omului nou, de dezvoltare a conștiinței revoluționare la toți cetățenii patriei noastre! Să avem permanent în vedere că teza socialismului științific, după care libertatea presupune înțelegerea necesității, impune ridicarea nivelului cultural și științific, o înaltă educație revoluționară, de formare a omului nou, constructor conștient al propriului destin, al viitorului său liber, de bunăstare — a comunismului!“.

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din Expunerea cu privire la perfecționarea activității organizatorice, ideologice și politico-educative, în vederea creșterii rolului conducător al partidului în întreaga viață economico-socială).

O artă cu adevărat aparținând contemporaneității este aceea implicată organic în densul univers de trăiri și probleme al omului zilelor noastre, gamei sale, de o complexitate uluitoare, de aspirații și certitudini, de majore interogații asupra finalității esențiale a actelor sale, a demersului său constructiv în și pentru societate, a demersului său de autoconstruire a unei personalități apte a corespunde, într-o accepție de fond, exigențelor prezentului. Atare cerință esențială, pe care cu nenumărate prilejuri secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a formulat-o înaintea scriitorilor, capătă deosebite accente în contextul în care ne

referim la tinerii autori, la acei care se adresează precumpănitor unei generații aflate, prin forța lucrurilor, în plin proces de formare a propriei personalități, în

oameni, cu o fermă concepție științifică despre viață, pe măsura epocalelor cuceriri ale științei, ale cunoașterii umane care se constituie în tot atâtea probe peremptorii

de prim rang, de constituire morală a acestuia din urmă, ca om vrednic de evul eroic al patriei în care avem privilegiul să trăim. Toate acestea se înscriu într-o operă de continuă dezvoltare a educației patriotice care presupune o fermă hotărâre de a nu precupeți nici un efort pentru ridicarea țării pe noi culmi de bunăstare și progres, de afirmare a noastră ca națiune liberă, independentă, construindu-și zi de zi, în această epocă — cea mai glorioasă din întreaga noastră istorie — un destin luminos, pe măsura maturității de gândire și anvergurii posibilității de a făptui acestui neam.

VICTOR ATANASIU

Opera de edificare morală

plin proces de clarificare lăuntrică în sensul ajungerii la o conștiință superioară a propriei meniri în amplul cadru social, ca ființă comprehensivă a revoluției și a rostului său în cadrul revoluției. Autoformându-se ca

ale justeții concepției materialist-dialectice și istorice despre lume și viață, tânărul scriitor se adresează, totodată, în creația sa, **colegului său de generație**. Cel dintâi contribuie astfel la acțiunea de o noblețe și importanță

Concurs de poezie in Maramureș

În zilele de 10-11 iunie, la Baia Mare s-au încheiat lucrările unui nou concurs de poezie interjudețean (care n-are încă un nume, dar își va dobîndi, fără îndoială, unul), organizat de Comitetul Județean Maramureș al U.T.C. Un juriu alcătuit din: **Lucian Avramescu**, poet, redactor-șef adjunct la **Scinteia tineretului** (președinte), **Mariana Racolțea**, secretar cu probleme de propagandă și cultură la Comitetul Județean U.T.C., **Adrian Popescu**, poet, redactor la revista **Steaua**, **Dorel Condor**, șef sector propagandă la Comitetul Județean U.T.C., **Gheorghe Pârja**, poet, corespondentul **Scintei**, **Ioan Moldovan**, poet, profesor de filosofie, și **Constantin Sorescu**, critic literar, redactor principal la **Scinteia tineretului** (membri) a decernat, după o dificilă selecție din abundența și valoroasa producție literară prezentată la concurs, următoarele premii: Premiul I: **Oana Corniță**, elevă, Baia Mare; **Daniela Ouatu**, operator calculatoare, Vaslui. Premiul II: **Ligia Pănescu**, elevă, Baia Mare; **Constantin Acozmei**, elev, Piatra Neamț. Premiul III: **Daniel Ilorvat**, elev, Baia Mare; **Dorina Bulz**, elevă, Sălaj; **Florin Mureșan**, elev, Baia Mare. Mențiuni: **Daniela Cupșa**, elevă, Baia Mare; **Antoaneta Dohotaru**, elevă, Piatra Neamț; **Dorin Crăciun**, elev, Zalău; **Dorina Paviliuc**, elevă, Zalău; **Tudor Safta Romano**, elev, Vaslui; **Radu Băbțan**, elev, Zalău. Membrii juriului s-au întâlnit cu numeroși cititori băimăreni: cu elevii Liceului de chimie industrială nr. 3, cu secretarii organizațiilor U.T.C.

„Cu ochii deschiși”...

...se întălează impresionantul recital al actriței Irina Răchiteanu-Sirianu pe versurile Anei Blandiana, a cărui premieră a avut loc luni 20 iunie la Teatrul Foarte Mic (regia Cristian Hadjileuca, scenografia arh. Virgil Luscov, ilustrația muzicală Florin Ionescu). „Descoperindu-se în mine — scrie Ana Blandiana despre Irina Răchiteanu-Sirianu, în programul de sală — îmi face darul de a mă descoperi în ea într-o oglindă plină de semnificații”. O afirmație cu deplină acoperire într-un fapt scenic de mare rafinament și încălțătură emoțională, asupra căruia vom reveni. (G. N.)

din comuncle județului, cu oamenii muncii de la FAIMAR, cu participanții la concurs. În cadrul festivității de premiere au cântat Grupul Lira și frații Bența din Sighetu Marmatei. (Dialogul cu tinerii creatori, cu liceenii și cu oamenii muncii va fi reflectat în paginile ziarului nostru).

Premieră la Suceava

O nouă premieră la Secția Suceava a Teatrului Național „V. Alecsandri” din Iași. Este vorba de piesa „Proștii... sub clar de lună” de Teodor Mazilu. Avînd o inspirată versiune scenică și relevantă virtuți actoricești și remarcabile, primul spectol s-a bucurat, „din start”, de o bună întâmpinare din partea publicului. Realizatori: **Mioara Ibrim**, **Liviu Manolcu**, **Constantin Florea**, **Pușa Dărie**, **Mariana Ștefanache**, **Dana Olaru**, **Dan Victor**, **Rares Stoica**; scenografia — **Axentii Marfa**; regia — **Ovidiu Lazăr**. (M. M.)

Uleiuri și acuarele

La Galeria 8, această mică dar intimă sală de expoziții devenită reper al deplasărilor cotidiene ale iubitorilor de frumos, **Eliza Trandafirescu** expune uleiuri și acuarele ce denotă un îndelung studiu teoretic și practic al formei, al culorii și al spațiului. Florile, porțretele și peisajele ce surprind imagini ale orașelor și satelor, ori tărîmul misterios al bălții, sint transpuse printr-un joc al imaginației într-un mesaj subtil despre noi și lumea în care trăim. Picturile Elizei Trandafirescu sint tot atitea ferestre spre un univers interior, transpus plastic prin originale expoziții cromatice, vii și, paradoxal, în același timp discrete. (F. M.)

Arta fotografiei

Dacă pe lume nu ar exista copiii, arta fotografiei și-ar pierde inocența, par să spună doi arhitecți, **Andrei Pandele** și **Mihai Georgescu**, pasionați fotografi. Ei prezintă, în aceste zile, o suită de fotografii, într-o expoziție dedicată copilăriei, și găzduită de sala A.A.F. din Str. Brezoianu. Cei doi arhitecți au tras cu ochiul aparatului de fotografiat înspre universul plin de candoare și imaginație, tonifiant, al copiilor, istorisind întâmplări și povești despre lumea pe care noi, cei mari, dăm impresia că am uitat-o de mult sau nu mai avem timp să o băgăm în seamă. (F. Miesan).

În studioul de concerte al RTV

După un recital al pianistului **Constantin Sandu** (duminică, 26 iunie, ora 18,00), urmează, în Studioul de concerte al Radioteleviziunii, un concert de închidere a Stagiunii camerale (susținut de formația de cameră „București”, marți, 28 iunie, ora 18,30), și un altul (joi, 30 iunie, ora 18,30), de închidere a Stagiunii formațiilor muzicale ale Radioteleviziunii Române. Dintre protagoniștii celor două concerte de închidere: **Ion Voicu**, **Mădălin Ștefan Voicu**, **Pau Popescu**, **Cristina Anghelulescu**, **Aurel Grigoras**, corul Radioteleviziunii.

Lecturi fundamentale

Un „moment”

Caragiale este unul dintre personajele cele mai bine cunoscute ale literaturii noastre. În uriașul ei roman pe care G. Călinescu l-a conturat cu palimă, pasiune și dragoste, conu' Iancu se vede ca un senior al unei seniorii la fel de uimitoare cum e și stăpînul. Un cîmp de litere de care omul se ocupa cu o prea adîncă și neobosită tragere de inimă, stare ale cărei resorturi nu se află în altă parte decît în minuțioasa-i dragoste de oameni a scriitorului. Caragiale a fost un mare iubitor de oameni. Îi erau atît de simpatici încît îi plăcea să-i vadă în toate culorile lor date de soare, de căldură mare, de ger, de umbra de pe terasa berăriei, de cupeul trenului de plăcere, de el... însuși. Nu de puține ori, prozatorul și dramaturgul Ion Luca Caragiale se amestecă printre eroii săi, e cît la cît cu ei nu numai în viață, la „o parolă”, ci și-n „moment”, schiță, comedie, nuvelă. E și el printre ei, încercînd a fi ca ei, a le semăna. O spune prietenul său Delavrancea: „Nu am văzut niciodată autor care să intre mai mult în tipurile ce a creat, care să-ți joace mai bine rolurile ce a scris pentru alții”. Vedeti, Caragiale n-a iubit omul generic, ci omul concret și tocmai de aceea îi plăcea atîta să-l prindă și surprindă asupra „faptului”. Era un fel de profesor, chiar „pedagog de școală nouă” și-n această calitate scria cu un condei muiat în apă forte. Tratamentele lui erau cit se poate de rapide (și de efect!). Unul dintre cele mai dragi personaje îi este, desigur, numitul Mitică. — Mitică... și mai cum? — E destul atîta: Mitică — de vreme ce și dumneata îl cunoști tot așa de bine ca și mine. Mitică e un pelerin social. E și isteț (citeodată), e șmecherit, e fante de mahlă, guraliv nevoie mare, admirator al damclor, băiat „salion”, tip subțire, „manerat”, filosof (?!), misterios, copil al bulevardului, om fără probleme, semidoct și sferlo-doct, de toate și nimica. „Al dracului Mitică!” conchide, admirativ-ironic, părintele său literar...

Teatrul

„Mihai Eminescu” in Capitală

Instituție aflată în ultima vreme într-un lesne sesizabil reviriment artistic, Teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani s-a aflat la începutul acestei săptămîni într-un scurt, dar semnificativ, turneu în Capitală. Din bogatul afiș al stagiunii actuale, teatrul botoșănean a selectat pentru prezentarea în fața publicului din București trei spectacole menite să ilustreze concludent complexitatea activității scenice desfășurate aici. Astfel, luni, 20 iunie, ora 18, la Teatrul de Comedie, s-a jucat **Mobilă și durere** de T. Mazilu, în regia experimentalului regizor **Eugen Traian Bordsănuș**, slujitor de 20 de ani al scenei botoșăneșe; marți, 21 iunie, ora 19,30, la Sala Majestic — **O femeie drăguță cu o floare și ferestre spre nord** de **Eduard Radzinski**, spectacol regizat de foarte tînărul **Laurențiu Oniga** (abia de un an absolut la I.A.T.C. și aflat deja la a treia colaborare cu trupa botoșăneșă) — cei patru actori protagoniști, **Maria Roxana Ionescu**, **Constantin Ghiniță**, **Doru Bandol** și **Dan Puric** însemnînd o foarte valoroasă trupă tînără a acestui teatru; miercuri, 22 iunie, la Teatrul de Comedie — recitalul de pantomimă **Jocul**, susținut de actorul **Dan Puric** (regia artistică **Traian A. Elenii**) — un spectacol entuziasmant în perspectiva bogăției mijloacelor de exprimare ale unui tînăr actor de mare talent. **Coloaviul-dezbatere** desfășurat tot miercuri, 22 iunie, ora 10, la sediul A.T.M., pe marginea spectacolelor prezentate, a înregistrat plăcutele impresii lăsate de teatrul botoșăneșan în Capitală. (G. NASTASE).

Muzeul

„Theodor Aman” la 80 de ani

La 16 iunie 1988 s-au împlinit 80 de ani de la inaugurarea, de către Al. Tzigara Samurcaș a Muzeului memorial „Theodor Aman”. Donată în anul 1904 de soția pictorului, casa a fost amenajată în 1908 pentru acest muzeu ce prezintă viața și opera unuia dintre artiștii de vîrf ai secolului al XIX-lea, cel ce a înființat și condus împreună cu Gh. Tatareanu prima Școală de Arte Frumoase din România. Th. Aman a fost unul dintre artiștii-cetățeni ai secolului trecut, cel care a reușit să sintetizeze experiența picturii de pînă la el. A făcut parte din generația artiștilor-militanți din perioada revoluției de la 1848, a luptat pentru democratizarea artei și punerea ei în slujba progresului, pentru realizarea idealurilor statului național unitar român și a independenței. Aman credea cu tărie în rolul progresist al culturii și al artei, fiind convins că pictura este capabilă să schimbe omul. (Florin Popa).

Ce e nou la Muzeul Satului și de Artă Populară? Interlocutor azi Ana Bărcă

Șef secție arhitectură și tehnică populară

— Un sat ciudat făcut din toate satele țării, așa prezenta D. Gusli, în 1936, Muzeul Satului.

— În primăvara anului 1936 au început lucrările de montare a monumentelor transportate la București. D. Gusli definea scopurile teoretice și practice ale muzeului, prezentîndu-l ca o instituție destinată să faciliteze cunoașterea și să asigure progresul satelor. Din perspectiva largă a etnografiei ca știință, muzeul începe să se dezvolte sistematic după anul 1948. Organizat, după criteriile complexe, de ordin geografic, istoric, social, ocupațional și estetic, el oferă vizitatorilor săi imaginea evoluției arhitecturii tradiționale din România în ultimii trei sute de ani.

— Care este zestrea muzeului?

— El cuprinde în jur de 300 de construcții în care sint expuse aproximativ 20 000 de obiecte etnografice, toate originale. Prin unirea Muzeului Satului cu Muzeul de Artă Populară, din anul 1978, se realizează Muzeul Satului și de Artă Populară. Colecțiile se măresc considerabil, ajungîndu-se în prezent la un patrimoniu de aproximativ 100 de mii de obiecte. Cu un colectiv științific remarcabil, activitățile muzeului se amplifică și se diversifică; se continuă cercetările tematice în zone prea puțin investigate; se organizează expoziții la sediul, în țară și peste hotare; colecțiile sint cunoscute prin publicații diverse; restaurarea monumentelor este un obiectiv permanent.

— Ce se poate spune acum, după o jumătate de secol de existență?

— Cu un număr de circa 300 de mii de vizitatori pe an, muzeul nostru a urcat treptat la aprecieri deosebite, cistigîndu-și o faimă universală. El a stimulat dezvoltarea unei valoroase rețele de 17 muzee etnografice românești în aer liber, zonale și republicane. Astfel, se poate spune că vocația muzeului etnografie în aer liber, ca sursă de documentare și cercetare, nu înseamnă o retragere în spațiul vechimii, ci o exemplară prezentă în aprecierea temeiurilor culturii noastre.

— Pe lîngă activitățile legate de studiul etnografie se impun și altele, cu caracter cultural-educativ.

— Muzeul este gazda întîlnirilor în cadrul „zilei zonei etnografice” (o zi din an este dedicată unei zone anume: Banat, Gorj, Maramureș, Bistrița, etc.); de asemenea, în muzeu se desfășoară spectacole folclorice de certă autenticitate, susținute de formații sătești.

— Despre Decada mesterilor populari ce puteți să ne spuneți?

— Acest eveniment are loc în luna iunie a fiecărui an. Prin urmare, vă invităm în muzeu unde veți avea posibilitatea să vă întîlniți cu mesetșugari din toată țara: olari, țesătoare, cionlitori în lemn. Ei sint doritori să arate vizitatorilor vechile tehnologii de realizare a diferitelor obiecte. Interesul demonstrațiilor este sporit de faptul că obiecte similare sint expuse în muzeu. D. Gusli spunea, printre altele, la inaugurarea acestui emoționant monument: „Pentru cei care nu au avut prilejul să călătorească prin țară, să vadă oameni și locuri, va fi de un neoretuit folos acest Muzeu care reprezintă o antologie sistematică a tuturor formelor de gospodărire din toate locurile locuite de Români, iar în ceea ce privește publicul cel mare al orașelor din toate părțile, nădăjduim ca să vie și să întîrzie cîteva ceasuri în Muzeul nostru. Avem cu totii datorita de a cunoaște și de a iubi acest sat... Un adevăr pe care îl știim, iată, de mai bine de o jumătate de secol.

ARETA ȘANDRU

Creăție și angajare revoluționară

(Urmare din pag. 1)

să innobileze, în opere și creații durabile, în vers și sunet, în imagine esențială înaltul romantism revoluționar, entuziasmul și forța creatoare a unui popor care, liber, unit și demn, își făurește prezentul și viitorul în epoca sa cea mai glorioasă.

„Cu 23 de ani în urmă, spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu puțin timp înaintea Congresului al IX-lea, în întîlnirea pe care am avut-o cu unii lucrători din domeniul creației literar-artistice am pus problema că adevărata inspirație pentru toți creatorii trebuie să fie

poporul, realizările societății noastre și m-am referit la ceea ce spunea cu mult în urmă Leonardo da Vinci — că e mai bine să bei apă din izvor, decît din ulcior”.

Disponem, astăzi, grație griii permanente a tovarășului Nicolae Ceaușescu, a tovarășei Elena Ceaușescu, de un larg și stimulator cadru pentru a descoperi și a promova cele mai valoroase și reprezentative talente și opere, iar misiunea cea mai frumoasă și cea mai înălțătoare pentru cei ce slujesc arta și cultura României socialiste contemporane este de a da întreaga măsură a talentului și dăruirii lor, aceasta

fiind forma supremă de a-și exprima angajarea patriotică și conștiința revoluționară.

Iată de ce, și cu acest prilej, „Suplimentul literar-artistice” reaffirmă angajamentul de onoare de a găzdui și înfățișa publicului tînăr cele mai reprezentative creații și lucrări ale culturii și artei noastre contemporane, avînd convingerea fermă că astfel și numai astfel ne vom situa la înălțimea exigenței formulate de tovarășul Nicolae Ceaușescu — aceea de a face din artă și cultură tot atitea forme de împlinire și perenitate a nobilelor idealuri ale umanismului revoluționar socialist.

— Vă rog să evocați, pentru început, **stimata Radu Voinea, istoria prestigioasei instituții care este Academia Republicii Socialiste România, instituție aflată în această veche și frumoasă clădire de pe Calea Victoriei, în plin centru al Bucureștilor. Care este importanța dăinuirii ei, de-a lungul timpului, în devenirea, în dezvoltarea spirituală a României?**

— Academia Română reprezintă, întâi de toate, un simbol, unul dintre cele mai semnificative pentru țara noastră. Istoria sa, încă de la înființare, s-a contopit cu trecutul patriei, cu idealurile ei de libertate și neatințare, de înflorire culturală și dezvoltare economică.

În 1866, deci în urmă cu 122 de ani, când lua ființă **Societatea Literară Română** (transformată un an mai târziu, la 1 august 1867, în **Societatea Academică Română**), scopul ei principal era de a asigura unificarea limbii române. Cerința aceasta izvora din înșeși realitățile noastre de atunci, când poporul român trăia în trei organizații politice separate. Era momentul în care această problemă trebuia să capete o formă superioară. S-a trecut, în acest sens, la realizarea unui dicționar al limbii române, la editarea textelor românești vechi, la întocmirea de cataloage și bibliografii, toate acestea fiind menite să statueze unitatea limbii naționale. Nu întâmplător în **Societatea Academică Română** erau aleși membri din toate provinciile, din toate ținuturile locuite de români, din Principatele Unite, dar și din Transilvania ori Bucovina. Se reușea, deci, unirea, într-un singur mănunchi, a celor mai de seamă reprezentanți din vremea aceea ai culturii poporului nostru. Unitatea națională, care avea să se realizeze abia în 1918, devenea, prin activitatea noii instituții, în plan cultural, realitate încă de la sfârșitul secolului trecut.

De altminteri, aproape paralel cu rezultatele importante obținute în domeniul filologiei, Academia își extindea preocupările și în domeniul istoriei naționale. Au urmat, deci, în aula Academiei, după filologi, istoricii, care au consfințit, prin lucrările lor, unitatea etnică a poporului nostru, perenitatea românilor în teritoriile vechii Dacii.

Către ultima treime a veacului trecut, începând de pe la 1875—1880, o dezvoltare deosebită o va cunoaște secția de științe ale naturii, cu contribuții trainice la descoperirea bogățiilor subsolului românesc, în scopul industrializării acestora. Este foarte interesant de văzut cum, încă din acea perioadă, oameni de știință ca P. S. Aurelian, Cobălcescu etc., au avut această viziune, că noi va trebui să devenim o țară industrială. Era o idee progresistă, care s-a ivit, ca atâtea altele, de-a lungul istoriei noastre, în cadrul Academiei Române.

— **Să facem, în continuare, și o sinteză a preocupărilor de azi ale Academiei.**

— În prezent, activitatea Academiei se desfășoară pe multiple planuri. O primă trăsătură caracteristică a importanței sale decurge din faptul că membrii ei ocupă poziții importante în activitatea politică și de stat, în conducerea vieții economico-sociale și culturale. Menționez aici faptul, cu totul deosebit, că președintele de onoare al Academiei Republicii Socialiste România este tovarășul **Nicolae Ceaușescu**, conducătorul încercat al partidului nostru, personalitate predominantă a lumii contemporane. Mulți dintre academicienii de azi sînt cadre didactice prestigioase în învățămîntul superior, ori savanți care se bucură de o largă notorietate internațională.

O a doua latură semnificativă a activității instituției noastre este îmbrățișată azi de bogata prezență editorială pe care ea o realizează, în primul rînd prin reviste de înalt nivel științific, în limbi de largă circulație.

În schimbul acestor reviste, noi primim, la rîndul nostru publicității dintre cele mai diverse. Am făcut recent o evaluare în acest sens. Ei bine, sînt peste 5 000 de reviste și alte cărți pe care le primim în schimbul celor tipărite de noi.

Editura Academiei, la rîndul ei, subordonată direct conducerii Academiei, secțiilor științifice ale acestora, publică lucrări de sinteză, tratate, studii de o deosebită valoare științifică, punînd la îndemina cercetătorilor din țară literatură românească de specialitate de cel mai înalt nivel.

Un loc important îl ocupă în activitatea noastră organizarea în permanență a numeroase manifestări științifice naționale. Totodată, Academia înlesnește membrilor ei participarea la congresele internaționale care au loc peste hotare.

Să nu uit să menționez și faptul că Academia, prin premiile anuale pe care le acordă în toate domeniile, începînd cu matematica, fizica, biologia etc., și terminînd cu literatura și arta, stimulează activitatea celor mai buni cercetători, scriitori și artiști români.

— **Aș aminti, în sfîrșit, pentru a completa tabloul activităților instituției noastre, acordurile și înțelegerile pe care le avem cu academiile din țările socialiste, precum și cu instituții similare din alte numeroase țări ale lumii.**

— **Cum este astăzi organizată Academia Română?**

— Academia are 12 secții științifice, cuprinzînd principalele domenii ale științelor social-economice și ale naturii: științe matematice, fizice, chimice, tehnice, biologice-medicale, economice, istorice, filozofice. La acestea se adaugă secția de științe geologice, geografice și geografice, secția de științe agricole și silvice, secția de științe filozofice, juridice și psihologice și secția de științe filologice și literatură.

Funcționează, de asemenea, în cadrul Academiei, comisiile cu caracter interdisciplinar, cum sînt Comisia monumentelor naturii, comisiile de acustică, de bichimie, de folclor, de cultivarea limbii etc.

— **Știind că sinteți foarte apropiat de tineri, dați-mi voie să vă citesc un scurt fragment pe care l-am desprins dintr-una din cărțile regretatului D. I. Suchianu: „Tineretea servește să gindesti. Meseria, ocupația, pasiunea unui tînar este de a gîndi. Tînarul este infometat, insetat de (...) această jucărie sublimă care este gîndul“.**

Acad. Radu Voinea

„Tînar ești
cînd crezi
că poți muta
munții
din loc“

— **Gîndirea nu este (o, ce bine ar fi să fie), în genere, o caracteristică a tînarului, ci mai mult a maturului, care este mai echilibrat, mai profund și are, în genere, capacitatea de reflecție mai adîncă.**

Pe tînar l-aș vedea legat mai mult de acțiune. El este neliniștit, năvalnic, nu are răbdare, așază între el și lume fapta, faptele sale.

Dar și în ceea ce spune Suchianu este, desigur, un simbul de adevăr. Este o invitație la meditație, o recomandare pentru tineri de a gîndi mai mult, de a trăi mai adînc, mai profund.

Eu, le spun, de pildă, studenților mei, înainte de fiecare sesiune: «Sînt profesori care pun foarte multe întrebări la examen. Eu nu am să vă pun decît o singură întrebare. Această întrebare este: „De ce?“. Indiferent de subiectul pe care îl veți avea pe bilet cu voi întreba: „De ce?“».

Eu le cer studenților să gîndească și să înțeleagă. Nu reproducere pe dinafară, nu memorare, ci înțelegere profundă a lucrurilor. Nu mă interesează reproducerea savanță a nenumăratelor formule de calcul. Acestea pot fi găsite în toate cărțile.

Tineretea, de altfel, nu ține de vîrstă. Este o stare de spirit și anume starea cînd dorești să cunoști cit mai mult, să realizezi cit mai mult.

În momentul în care crezi că știi totul, că orice lucru nou este lipsit de importanță — în momentul acela ești bătrîn deja, indiferent dacă ai 20, 30 sau 40 de ani. Aș da aici un exemplu pregnant. Marele nostru inginer Prager, la vîrsta de 91 de ani, în timpul unei deplasări în străinătate, înainte de orice s-a dus să vadă ce era nou în domeniul construcțiilor și al betonului armat.

— **Există, deci, un secret al tineretii?**

— **Tînar ești cînd crezi că poți muta munții din loc. Alt secret nu cred că există.**

— „Entre soi de plus en plus, pour être freres de plus en plus“ — spunea cîndva Jules Michelet. Care poate fi azi actualitatea unei asemenea afirmații?

— **Una deosebită. Ea trebuie privită nu ca o preocupare de a avea cit mai mulți prieteni, nu ca o dorință de a fi**

admirați de cei din jurul nostru, ci din perspectiva vieii și simplei simpatii omenești pe care trebuie s-o purtăm nealterată totdeauna unui față de alții.

Mi-aduc aminte că la ultima oră de curs din anul V, în care profesorii primesc întrebări din partea învățăcelilor, studenții mei de la Institutul Politehnic — Facultatea de aeronave, mi-au pus următoarea întrebare: „Cui recomandați să urmeze Facultatea de aeronave, prietenilor sau dușmanilor dv.?“ Le-am răspuns scurt: „O recomand prietenilor mei, fiindcă eu nu am dușmani“. Răspunsul a fost foarte apreciat de studenți.

— **Ați publicat, împreună cu Mihail Atanasiu, volumul Metode analitice noi în teoria mecanismelor. Scriați, în prefața lucrării: „Autorii s-au străduit să elaboreze o metodă analitică de calcul cinematic și cinetostatic al mecanismelor care prezintă, față de metodele grafice folosite astăzi aproape în exclusivitate, avantajul unei precizii mai mari a calculelor“.**

— **Aceasta este poate cea mai frumoasă lucrare din activitatea mea. Ea a apărut în urma unor ample discuții cu colegul meu Mihail Atanasiu. Am elaborat împreună o metodă nouă de abordare a cinematicii și dinamicii mecanismelor, după părerea mea mult mai perfecționată decît cele existente, nu numai la noi, la vremea publicării acestui vo-**

lume. În perioada 1967—1974, cînd am îndeplinit funcția de secretar general al Academiei, am venit mai des în contact cu academicianul Remus Răduț, specialist de frunte în domeniul electrotehnicii, personalitate, în același timp, cu cunoștințe enciclopedice. Sub coordonarea sa a fost realizat **Lexiconul tehnic românesc**, operă monumentală, apărută în două ediții.

Mi-l voi aminti întotdeauna cu bucurie pe Grigore C. Moisil, savantul de o vioiciune spirituală ieșită din comun. Era deosebit de toți oamenii pe care i-am cunoscut. Greu, foarte greu reușai cu el o discuție în contradictoriu, datorită replicilor sale nimicitoare, rapide, electrizante. Te imobilizau, pur și simplu, aceste replici. Te lășau fără răspuns, așa de orbitoare erau fulgerele care se ascundeau în ele.

Moisil era, deopotrivă, un om deschis la tot ceea ce e nou. Era de un curaj fără margini în ceea ce privește exprimarea unor opinii privind necesitatea, la noi, a unei ample cercetări fundamentale și de perspectivă.

— **Dintre scriitori, cu cine ați venit mai des în contact?**

— **Cu Alexandru Philippide, îndeosebi, acest poet extrem de delicat, cu silueta lui de prinț peregrin prin teritorii luminate parcă numai de razele lunii. Poezia lui îl caracteriza în întregime. Se contopea, pur și simplu, cu aurul poemelor sale.**

Dar, încă o dată afirm, cel mai apropiat sufleteste m-am simțit de Aurel Beleş. Prima dată cînd am venit în casa sa, m-a impresionat în mod deosebit biblioteca vastă, nenumăratele volume care se ofereau, dintr-o dată, privirii mele tinere. Dar, aproape concomitent cu primii pași și cu bucuria pe care mi-o transmisese vederea miilor de cărți din jurul meu, am zărit și o etichetă acolo, un cartonaș, pe care erau scrise patru versuri ale poetului francez Charles Nordier: „Tel est le triste sort / De tout livre prêté / Souvent il est perdu / Toujours il est gâté“, adică, în traducere liberă: „Aceasta este trista soartă / A oricărui cărți împrumutate / Adesea este pierdută. / Întotdeauna este stricată“.

Uite, mi-am zis, ce bibliotecă frumoasă! Ce păcat că n-am să pot folosi nici o carte din ea! Dar chiar în acea seară am plecat spre locuința mea cu geanta plină de cărți. Versurile acelea nu fuseseră scrise pentru mine.

— **Pentru că ați vorbit despre Alexandru Philippide și despre poezie, vă amintesc că înainte de începerea acestui dialog, îmi mărturiseați că dintre poezii români, cel mai mult îl iubiți pe Mihai Eminescu.**

— **În anii liceului, înainte de bacalaureat, aveam datoria de onoare de a ne alege un autor preferat, căruia să-i citim opera în întregime. Autorul meu preferat a fost Eminescu. Mi-au rămas vii în memorie încă de atunci, zeci, sute de versuri eminesciene.**

Să vă spun, pentru că vorbim despre poetul nostru național, că vom publica în anul centenarului morții sale, la Editura Academiei, ultimele volume din scrierile sale și **Bibliografia Eminescu**, lucrare la a cărei elaborare participă personalul Bibliotecii noastre.

Se va înfăptui, astfel, în 16 volume, prima ediție integrală a operei eminesciene — adevărat monument al istoriei literaturii și culturii noastre naționale.

— **Eugen Lovinescu vorbea, în una din lucrările sale, despre „saeculum“, adică despre „spiritul veacului“, împrumutînd acest termen din vechea filosofie grecească.**

Peste numai 12 ani, va fi anul 2000. Cum vedeți dv. stimata Radu Voinea, viitorul omului, al omenirii, în perspectiva intrării în noul mileniu. Ce trăsături anume credeți că vor caracteriza spiritul veacului viitor?

— **Dacă în secolul trecut mașinile unelte au înlocuit munca fizică a omului, dacă în secolul nostru calculatoarele electronice au înlocuit munca intelectuală de rutină, în mod firesc, în viitor omul va trebui să se orienteze, cu înțelegere și înțelegere, în noul mileniu. Ce trăsături anume credeți că vor caracteriza spiritul veacului viitor?**

— **Dacă în secolul trecut mașinile unelte au înlocuit munca fizică a omului, dacă în secolul nostru calculatoarele electronice au înlocuit munca intelectuală de rutină, în mod firesc, în viitor omul va trebui să se orienteze, cu înțelegere și înțelegere, în noul mileniu. Ce trăsături anume credeți că vor caracteriza spiritul veacului viitor?**

Se va realiza, cred cu toată convingerea acest lucru, o redescoperire a naturii de către om, de data aceasta sub un nou aspect: acela de fidel aliat și prieten al ei.

— **Dacă în secolul trecut mașinile unelte au înlocuit munca fizică a omului, dacă în secolul nostru calculatoarele electronice au înlocuit munca intelectuală de rutină, în mod firesc, în viitor omul va trebui să se orienteze, cu înțelegere și înțelegere, în noul mileniu. Ce trăsături anume credeți că vor caracteriza spiritul veacului viitor?**

— **Dacă în secolul trecut mașinile unelte au înlocuit munca fizică a omului, dacă în secolul nostru calculatoarele electronice au înlocuit munca intelectuală de rutină, în mod firesc, în viitor omul va trebui să se orienteze, cu înțelegere și înțelegere, în noul mileniu. Ce trăsături anume credeți că vor caracteriza spiritul veacului viitor?**

NICOLAE ȚONE

CARTEA DE PROZĂ

Nevoia de istorie

Intitulat *Corinda*, ciclul romanesc al lui Mircea Vaida, apărut nu demult la editura Cartea Românească, adună, într-o desfășurare epică densă și orgolioasă de peste cinci sute de pagini, materia a unui confesiuni diferite privind destinul unei vechi familii transilvănene, aflată de mai multe veacuri la fruntăria unor încercări existențiale dintre cele mai dramatice. E aici un trecut transilvănean condensat, o adevărată istorie a unui veac și mai bine de frământări sociale și politice felurite, văzute prin prisma familiei *Corinda*, familie nobilă din Ardeal, cu tradiții luptătoare dintre cele mai remarcabile. Cartea se concentrează practic asupra așa-zisului obsedant deceniu al anilor 1944-1954, dar ea prinde în focalul ei razele a mai multor perioade și epoci diferite, traversind secvențial, în căutarea „rădăcinilor” clanului, întreaga istorie a Ardealului, de la epoca dominației lui Ștefan cel Mare asupra cetății Ciceului, la răscoala lui Horea, la epoca luptelor politice ardeleni din cadrul parlamentului de la Pesta, la epoca Memorandului, la cea a fărâșării României Mari, la cea interbelică și, mai ales, postbelică. Relația actualitate — istorie formează de fapt axa centrală a cărții, incursiunea în trecut alcătuind postamentul viu pe care se edifică și în funcția de care se rostuesc destinele personajelor, sau se judecă destinele lor.

Istoria familiei *Corinda* (așa cum reiese din aceste depoziții) e o istorie lungă și complicată, nu lipsită de farmecul aventurii și al riscului, dar mai ales de ideea rezistenței și supraviețuirii, o istorie ce se răfringe puternic asupra tuturor membrilor ei, care îi poartă deopotrivă atât povara cât și orgoliul. Romanul poate fi citit astfel ca un roman de familie, o saga caracteristică, stringind între ramurile ei de gorun aurit cu corb alb — emblema familiei — caractere și tipuri dintre cele mai felurite, ca Ezechiel, Dionis, Inocențiu, Ioan, Amos și Alex și, nu în ultimul rând, Contele, autenticii *Corinda*, sau cei adunați întâmplător, precum Nicu Greabăn, profesorul istoric Calistrat Colan, sau filosoful Marcu, ale căror destine se interesează și se întrepătrund într-o țesătură inestricabilă de momente, ce alcătuiesc planul referențial de bază al cărții. Căci romanul pune în mișcare o materie epică robustă, uriasă, aluvionară, aglutinând marea faptă și evenimente noi și luminându-le din varii unghiuri de vedere într-o nestăvilită poftă de ficțiune, de fabulație, de invenție, urind din loc mari mase de personaje și încadrându-le într-un imens angrenaj de relații interumane, într-o complicație dar bine pusă la punct mașinarie compozițională. Revenind mai aproape de adevăr trebuie să spunem că romanul are mai apăsător în vedere trei generații *Corinda*: Bunicul — Inocențiu *Corinda*, tatăl — Traian zis Contele, și fiul acestuia Alex și Amos, fiecare dintre ei participând în mod direct sau indirect la realizarea „poveștii” familiei.

Cel mai important destin și cel mai bine conturat dintre personaje este, desigur, bătrânul Inocențiu *Corinda*. Cu studii solide la Viena, amestecat de tinăr în viața politică transilvăneană, deputat în parlamentul de la Pesta, unul din făuritorii României Mari, fost prim-ministru, senator și conte palatin, figură marcantă a vieții politice de după primul război, el duce familia la cel mai înalt nivel de înflorire, deși acum, când se derulează povestirea, el e un biet bătrîn cu tabieturi, o epavă hîrbuită, un „fost” ajuns în situația de a nu-și putea plăti nici menajera. Scrisorile pe care le scrie fiului său Traian dau seama despre optimismul său funciar, în contrast cu privațiunile pe care e silit să le îndure, rămînîndu-i, spre consolare, doar dispuțele cu Ioan senior de Gîrbău, fost politician și el, dar reprezentînd versantul întunecat, neguros al familiei.

Fiul lui Inocențiu, Traian, inginer la minele de aur din orașul B. are o biografie publică mai puțin spectaculoasă. Specialist reputat, el pleacă într-o zi la București cu servietă doldora de acte și planuri pentru mină, dar se întoarce abia peste zece ani, după ce trece prin calvarul mai multor închisori și penitenciare, așa că atunci când revine acasă el e deja un om isprăvit fizic și moral, cu o suprafață redusă de contact. Fiii săi vor purta marca aceluiași

destin frînt. Cel mai mare, Alex, după ce va lucra o vreme ca electrician în Banat, cade pradă unei boli incurabile, sfîrșindu-se trist, cu plămîni epuizați, în carcasa de oțel a unei mașinării a spitalului din H. Celălalt fiu, Amos, lucrător în mină, va încerca în zadar să se afirme în plan literar, singura sa satisfacție fiind aceea de a-și fi putut vedea jucat scenariul „pe viu”, de către pacienții unei clinici de psihiatrie. Salvarea prin iubire propusă de Narcisa Mercan este și ea problematică. Amos cade victimă unei roți de moară cioplite din ruinele cetății lui Ștefan de la Ciceu, unde se sacrificase strămoșul său *Corinda*.

Lumea cărții e prin urmare o lume a răbdării, a artei de a supraviețui. În acest sens sint edificatoare sfaturile bătrînului Inocențiu *Corinda*, abil, impozant, cu o gândire politică versatilă, mlădiată de pragmatism, cu un simț acut al adaptării la situație, care îl scutește de aventuri inutile. Dominînd epoca, el e poreclit Leul, în comparație cu vărul său Ioan, senior de Glod, aventuros, instabil, contaminat în tinerețe de anarhismul contagios al Mașei Bacunin, ființă atrăgătoare dar impenetrabilă, așa după cum, mai tîrziu, el alege, în locul expectativei, alternativa confruntării pe față cu noua stare de lucruri, indiferent că asta îl mină la distrugere sau nu. Cu această ramură a familiei, pătrundem în universul pitoresc și fluid al înclăstărilor febrile, în acea zonă neliniștită și nesigură care dă marja oricărei revoluții și în care se mișcă oamenii puterii noi, ca Feri Anderko, de la Siguranță, primarul Ioachim Platon, vechi și devotat comunist, rușii Potemkin și Sergo Atamanov de la Comisia aliată de control, evreul ilegalist Moise Brahmă etc. „Nașterii” noii epoci i se rezervă numeroase pagini ale cărții. Procesul e urmărit de scriitor în toată profunzimea și complexa lui înfățișare. Confruntarea dintre vechi și nou conține elementele unei adevărate înclăstări furibunde, din sinul căreia nu lipsesc delatările, înfruntarea armată, simulacrele, dezbaterea de idei. Forta romanului constă în capacitatea de a surprinde tipuri, miscarea psihologică interioară, conflictele dintre taberele aflate în luptă. Romanul posedă din această cauză dinamism și culoare, pitoresc și gravitate, schimbări neostentative de situații și numeroase personaje părăsesc scena, altele noi vin și le iau locul. Chiar personajele feminine, prin care se realizează cele două sau trei scene de dragoste, sînt interesant și atractiv concepute, reținînd atît tipul dinamitar, de anarhistă, al Mașei Bacunin, cît și vivacitatea lipicioasă Drușii Anderko, sau extazul diafan și liliac al Narcisei Mercan, alături de apariția elototică, dar vaporosă, a Rodicăi Marcu, ce umple paginile cărții cu un ațîțător și crud miros de viață, de agitație, de straniețate.

Romanul e totodată un amplu și coerent discurs despre revoluție și revoluționari, despre putere și rosturile ei, despre necesitate și întimplare, despre clarificare ideologică și dogmatism, despre stihial și diform în comportare, despre cinste și abnegație în slujirea unui ideal. Concluzia cărții e că nu ne putem lipsi de istorie, de propria noastră istorie, că nu putem trăi fără trecut, fără acea grămadă de pietre și ruine din ograda proprie, căci ele dau seama de devenirea noastră, jalonează drumul parcurs, întretinînd nevoia de eroism a fiecăruia, gestul adziunii la timp și la istorie. Destinul insului nu devine repetabil dar, în măsura în care întuiește durerile veacului, el intră în istorie, face istorie, căci „Niciodată omul nu trebuie să-și uite condiția sa de luptător”, spune la un moment dat un personaj. Scris îngrijit și sub raport stilistic, cu scene ce se rețin (episodul cu Ezechiel *Corinda*, cel cu Marele, înfruntarea lui Horthy în orașul Z., scena întîlnirii cu Avram Iancu, pitorescul și șarja „Lumii ca teatru” din episodul Amos la Ciceu etc.), Mircea Vaida a realizat un adevărat *Calvar românesc* (mă gîndesc la cartea lui Alexei Tolstoi) privind problema „facerii lumii” din interior, fără scepticism și fără exaltații inutile, ca un proces stănos, complicat și adeseori nedrept, dar necesar. E un roman matur, de certă factură politică, care-l propulsează pe autor în plutonul fruntas al romancierilor actuali, un roman care dă din plin seama despre calitățile indubitabile de prozator ale autorului său.

MIRCEA POPA

CARTEA DE CRITICĂ

Cercetarea sobră *)

De obicei, la o carte de critică literară interesează, în primă instanță, atitudinea autorului față de literatură, viziunea sa globală asupra diverselor aspecte ale domeniului. Justificarea respectivei preocupări rezidă în faptul că tocmai viziunea globală generează (și lămurește, unificînd sub un singur semn !) aplicațiile particulare și particularizante pe opera unui scriitor sau a altuia. În *Profiluri literare contemporane*, al cărui titlu explicitează cu directete criteriul de organizare a volumului, Simion Bărbulescu include două intervenții ce au caracter de declarație de principii. Numite, cuminte, *În loc de prefață* și *În loc de post-față...*, ele expun nuanțate opinii despre condiția și scopul actului critic: „Cercetare și creație, privind cu o față spre literatură și artă — de la care se revendică și fără de care i-ar fi de neconceput existența — și cu alta spre cercetarea științifică, critica ne apare ca un *Janus bifrons* — deopotrivă intuiție ontologică și cunoaștere, înțelegere și explicație, selectare și ierarhizare a valorilor...”. Aflăm astfel, trasate cu tușe larg-comprehensive, coordonatele optime ale demersului exegetic. În fapt, în faptul analizei propriu-zise, autorul optează cel mai adesea pentru anume modalități de interpretare și evaluare, ușor restrictive în raport cu generozitatea ansamblului. Simion Bărbulescu practică cu predilecție, aceasta fiind natura structurii sale intelectuale și de gust literar, *cercetarea sobră*, cu evidentă apetență pentru informația de istorie literară pentru descrierea academică avînd tentă de exhaustivitate, pentru comentariul echilibrat în verdict. De altfel, el însuși denumește, de cîteva ori, actul critic prin sintagma „activitatea critică și de cercetare”. Volumul este împărțit în trei secțiuni, stabilite un pic cam didacticist (*Poezia, Proza, Critica*) și cuprinde studii de dimensiuni variabile despre cîteva scriitori contemporani: Geo Bogza (numai ca poet), Geo Dumitrescu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru, Cezar Ivănescu, Eugen Barbu (numai *Principiile*), Laurențiu Fulga, Francisc Păcurariu, D. R. Popescu George Bălăiță, Fănuș Neagu, Al. Piru, Const. Ciopraga, Nicolae Manolescu, Eugen Simion, G. Dimisianu, Mihai Ungheanu. Motivele care au guvernat alegerea nu sînt expuse programatic, ele pot fi doar intuite — pură preferință subiectivă sau o axiologie personală în contextul literaturii române de astăzi. Efortul lui Simion Bărbulescu se îndreaptă mai cu seamă spre definirea cu minuție cumpătată a universului estetic și etic propriu scriitorului în cauză. Se caută nucleele de semnificații majore, se evidențiază continuitatea lor în evoluția de la o etapă de creație la alta, se stabilesc filiații ideatice și stilistice. Tonul este pe alocuri arid, defel dispus să sprijine speculațiile, accentul cade pe latura expozitivă a demersului critic. Sobrietatea favorizează exactitatea, dar nu incită viziunile fundamentale noavoare (chiar puțin riscante fiind acestea !). Cînd se discută poezia, se uită uneori că ea este și rod al jocului inefabil și fascinant al imaginației (vezi Nichita Stănescu). Alături de interpretare, valorizarea este mereu prezentă. Micile observații critice (de exemplu: la Marin Sorescu, Al. Piru, Nicolae Manolescu) nu sînt dezvoltate, ci topite în ansamblul aprecierii pozitive. Dacă ușoara pendaterie a stilului ar fi fost invigorată de plasticizări ale limbajului critic la N. Manolescu sau de patosul polemic la M. Ungheanu (caracteristici ale celor doi critici puse în lumină chiar de autorul *Profilurilor...*), cartea lui Simion Bărbulescu ar fi dobîndit, pe lângă calitatea de exegeză de solidă și probă informație, o apreciabilă și apreciată deschidere spre plăcerea lecturii.

GABRIEL RUSU

*) Simion Bărbulescu — *Profiluri literare contemporane*, Ed. Cartea Românească, 1987.

Amintiri despre George Ivașcu

Pe George Ivașcu (n. 1911 — m. 1988), distins istoric și critic literar, gazetar militant și om de o mare probitate morală și intelectuală, l-am cunoscut, aici, în Capitală, cu un deceniu în urmă. Era o natură fermecătoare și plină de bonomie. Ceea ce m-a frapat, din primul moment al cunoașterii, a fost o anume curiozitate, vie, ce mergea, uneori, chiar pînă la indiscreție. Mereu agitat și permanent în căutare de noi și serioși colaboratori, George Ivașcu a avut, în cele șase decenii și jumătate de existență literară, timp prea puțin pentru sine, dăruindu-se aproape în exclusivitate confrăților săi mai vîrstnici sau mai tineri. Literatura română contemporană începe să conștientizeze, iată,

ce și cit datorează acestui ilustru reprezentant. În ziarele și revistele pe care le-a condus, de altfel nu puține la număr, cu un simț ce-i era specific și pe care în parte îl moștenise de la G. Ibrăileanu și G. Călinescu, George Ivașcu a promovat valori, autentice valori, provenind din cele mai diverse generații de scriitori și cărturari. Avea o pasiune nețărmurită pentru tinerii scriitori. Îi produceau reale satisfacții lecturile manuscriselor și cărților celor recent sosiți în literatură. Se entuziasma de tot ceea ce îi procura emoții estetice. Avea un mod special de a interoga și de a se interesa de cei pe care-i descoperise și-i impusesese în peisajul literaturii române contemporane. Ceea ce

se reține, din întreaga sa activitate scriitoricească și gazetărească, e acea *cumpănire* desăvîrșită a cuvintelor și evenimentelor. Deși era un neliniștit, bîntuit de cele mai impredictibile gînduri, în momentul elaborării depunea un susținut efort spre a se clarifica pe sine și pe cei din jur. Anume seisme biografice se cer cercetate. Opera sa, atît cît există, în volume, antologii și în paginile revistelor, invită la o lectură sistematică și atentă. Opiniile și opțiunile sale în materie de literatură română și universală sînt demne de reținut și, adeseori, șochează prin insolitul lor. Pentru un scriitor, nimic nu poate fi mai important, fie în viață, fie în postumitate, decît

faptul că opera sa va trezi curiozitatea și interesul celor ce vin. Opera lui George Ivașcu, am certitudinea, va stîrni un interes aparte întrucît nici măcar o singură dată nu și-a permis să trișeze cu sine sau cu alții. Totdeauna a scris dintr-o convingere absolută. Nu a făcut nici o concesie. Nota recenzia, cronică literară, tablă, reportajul și multe altele pe care le-a practicat în îndelungata sa activitate literară, vor rămîne, în chip sigur, deoarece în fiecare se regăsește cite ceva din onestitatea și seriozitatea actului său creator. Așa cum nu se înfățișează azi, opera sa e numai o secvență. Cealaltă parte se impune imperios să fie adunată din *poezie* și restituită patrimoniului cultural românesc. De aici începe un

nou și foarte fertil capitol de istorie literară, culturală, și social-politică. Avea o nestrămutată credință în om și în energiile lui creatoare. Era un ironist cordial și plin de înțelegere. Ori de cite ori avea nevoie de o carte rară sau de o informație literară mă chema la telefon, la cele mai neașteptate ore ale nopții, spunîndu-mi: „Știu că poți, trebuie să poți, deci, ajută-mă”. Mă executam cu o mare și totdeauna reală plăcere. Acum, cînd punctele de acest fel s-au frînt, în chip iremediabil, mă încercăm un acut sentiment de solitudine. Timpul, însă, va trece, și opera citită sau recitată va readuce imaginea omului căruia i se dăorează atît de mult.

NICOLAE SCURTU

Cronica literară

de AL. PIRU

Sub titlul de **Desant 1983**, Editura Cartea Românească a lansat un număr de 18 prozatori tineri din care mai mult de jumătate sînt astăzi scriitorii recunoscuți. Printre aceștia, George Cușnăreanu (n. 27 ianuarie 1951 în Dorohoi, absolvent al Facultății de filologie) era încă din 1983 autorul unui volum de proză **Tratat de apărare permanentă**.

George Cușnăreanu revine de curind cu un roman la Albatros, **Tangoul memoriei**, cu o copertă în design propriu, o fotografie de Nicolae Coșniceru (pereche dansind) și un extras din Nicolae Manolescu: „George Cușnăreanu folosește abil alternarea de planuri temporale și de perspective narative, construind drama nu liniar cronologic, ci ca un fel de sandviș din felii suprapuse. Virtuozitatea nu exclude jocul și parodia, umorul grotesc, slujind, însă, observării și ascultării realității”.

Cîteva idei despre proză și roman se află și în **Tangoul memoriei**. Reținînd, de pildă, că Lawrence Sterne are, în **Life and Opinions of Tristram Shandy Gentleman**, pornirea de a dezamăgi (contraria) o lume întreagă, George Cușnăreanu notează: „Acesta este un exemplu tipic

al puterii prozatorului, atunci cînd scrie. De a fi pe placul unora și în dizgrația altora. De a învinge pe unii și a fi învins de alții. Dar de fiecare dată, de a modifica realitatea în favoarea ficțiunii. De a lumina o zi întunecoasă, de a șterge cu buretele vîntul și a adăuga soarele, de a potoli ploaia și de a repune în drepturi căldura. Dacă vrea, cu un mic gest, aduce ninsoarea rîvnită de un copil, naște un oraș, clădește un vis, aranjează o întîlnire între un personaj și imaginea lui în copilărie. Nici un autor de romane, susține George Cușnăreanu, pomenindu-se și pe el însuși „nu se lasă înșelat de realitate”, „o copiază, o formează, o alterează, o colorează, uneori o mimează, după bunul lui plac, jocul lui semănînd cu o aripă de pescăruș”. Prin urmare, domeniul artei e imaginarul, realitatea absorbită în ficțiune, după ce a fost subordonată unei semnificații.

Ceea ce izbește de la început în **Tangoul memoriei** e insolitul numelui personajelor. Avem în principal două cupluri. Primul se compune din Acvila Baldovin (un bărbat chinuit de propria persoană, alter ego al autorului, tată a patru copii — Heliade, Cezara, Mihail, Manoil, — cu nume de scriitori sau eroi de romane) cu soția sa Memoria ce pre-gătește pe al cîncelea, un Cușnăreanu re-născut. Al doilea cuplu e reprezentat de Oreste Mercantil Brincoveanu, director al unei fabrici de conserve (Baldovin e numai funcționar) căsătorit cu Clitemnestra, femeie rece, de ceramică, adevărat frigider, și trădată din această cauză cu Thereza. Clitemnestra se refugiază în lectura romanelor S.F. — ale lui Cătălin Seneliuc, zis Seneca, parțial reproduse în **Tangoul memoriei** (**Diavolul planetei albastre**, **Steaua Melchior** și **Patrulaterul iubirii**) și va avea un copil, pe Agamemnon.

Chiar și numai din înșirarea acestor nume s-ar putea imagina o intrigă, o istorie pe tema competiției dintre o familie cu copii și alta fără copii, ori alta pe tema antagonismului dintre săraci și bogați, sau, în sfîrșit, pe paralela dintre nefericiți și hedoniști. Există din toate cîte ceva, dar autorul e departe de a organiza o narațiune după canoanele speciei, lăsînd mereu loc imprevizibilului, hazardului, fabulosului, mitologicului realității și himerei, mai ales acesteia din urmă. Narațiunea se naște din punerea în relație a eroilor nu numai între ei, dar și între ei și autor, narator și în cele din urmă cititor. George Cușnăreanu acordă din acest punct de vedere o mare importanță așa-zisului model. „Modelul feminin al lui George Cușnăreanu, scrie la un moment dat prozatorul, nu este Clitemnestra, deși în roman, există un asemenea personaj, el Memoria”. Aceasta în roman e soția lui Acvila, nume de formă feminină a lui Baldovin, dar și facultate reproductivă a romancierului, metamorfozată mai apoi în Eleonora Cangiolo.

Adevărul e, spune în continuare scriitorul, că toți avem cîte un model. „Modelul Memoriei Baldovin este Memoria, iar modelul Memoriei sint eu”. După același sistem, modelul Clitemnestrei este Seneca, filosoful istoric laic din care se alege un motto, dar și prozatorul S.F. Seneliuc reprodus în roman, de sigur o altă ipostază a lui George Cușnăreanu. Stabilirea modelelor merge mai departe. Modelul lui Oreste este Thereza, modelul Therezei este Marilyn Monroe, modelul lui Monroe este Seneca (de ce nu și fostul președinte al S.U.A. James Monroe?). Seneliuc — Seneca este autorul romanului S.F. **Diavolul Planetei Albastre**. Modelul lui Marcel Aimée

(a nu se confunda cu prozatorul Marcel Ayme) este Egist (în mitologie iubitul Clitemnestrei), deci, Egist al lui Seneliuc crede că modelul lui este Clitemnestra. Mai departe, Acvila Baldovin nu mai e atras de Memoria și pleacă în căutarea altei femei, Eleonora Cangiolo, pe care o urmărește ca și orb. Așadar, modelul doamnei Cangiolo este Acvila, iar modelul orbului este Memoria Baldovin. Modelul lui Mihail, fiul lui Baldovin care și-a primit prenumele de la Eminescu este Cezara, eroina nuvelei lui Eminescu, modelul lui Melchior, cel de pe Steaua „Melchior” este Melchior, modelul lui Jogginguță (dintr-o povestire cu un agent fiscal excesiv) este Gingis-Khan, modelul lui Gingis-Khan (ciinele lui Jogginguță) este Julieta (într-altă povestire, căleușa Tess), iar al Julietei este Romeo. Încheiere: „Modelul lui Agamemnon este Egist, modelul lui Acvila este Melcul fără cochilie, în fine modelul Melcului fără cochilie este Clitemnestra. Astfel cercul se încheie, strîngînd înăuntru pe toată lumea, personaje reale, personaje imaginare. În interiorul acestui cerc au loc toate jocurile acestei povestiri, fără vreo posibilitate de scăpare”. Sensul parodic al romanului rezultă din epilog. Clitemnestra pierde din neglijență pe Agamemnon uitat în baie și e călcată peste cițiva ani cu mașina de soțul ei Oreste. Acesta părăsește pe Thereza pentru o coafeză, dar moare într-un accident montan, fără ca Thereza să afle vreodată. Seneca tot mai crede că va întîlni pe Clitemnestra, nu știa că a murit. Comentariul autorului: „Și dacă ar fi știut tot aia era”. Există o prăpastie între cunoscut și necunoscut, între văzut și nevăzut. Romanul constă după George Cușnăreanu, din identificarea autorului cu proiectul său, a spiritului cu materia, a modelului cu creația,

Opinii de critic tînăr

„Parafrazînd o zicere faimoasă, putem afirma că pictorul și povestea lui trebuiau inventate, dacă n-ar fi existat”. Pentru cine îl cunoștea pe Tudor Octavian, mai ales în calitate de publicist și prozator, cartea pe care o publică în „Biblioteca de artă” (**Vermeer și criticii săi**, 1988) ar putea fi o surpriză. Ar putea fi, dar nu este, fie și numai pentru că nici în aceste pagini de exegeză plastică și analiză socio-culturală a operei de artă a plonbul recunoscut al gazetarului profesionist nu a dispărut, el constituind — am putea spune fără a exagera din cale afară — tocmai imboldul ce le animă în chip mărturisit. Edificator, în acest sens, este textul așezat în chip de prefață a cărții, anume **Subiectul Vermeer**. Nervul polemic iese la iveală din chiar primele rînduri: „O carte nouă despre Vermeer se confruntă cu atîtea nevoi ambigue, încît ideea unui efort științific amănunțit și hotărît demistificator seamănă a impletate. Aproape toate scrierile privind viața și opera lui consideră enigma în felul în care o cere marele public. «Misterul Vermeer» e unul foarte agreat. S-au tipărit mai multe cărți despre Vermeer. Încă una, încă o compunere cu ambiții monografice e sortită alinierii respectuoase la temă. «Subiectul Vermeer» oferă însă, o seamă de cauze, puțin sau deloc exploatate”.

O reconsiderare critică, deci, a exegezei operei maestrului din Delft. Ești tentat să te întrebî pe loc cum de cutează Tudor Octavian să porceadă la o asemenea întreprindere. După cum se știe, Vermeer împarte cu Rembrandt și Franz Hals partea cea mai copioasă din prestigiul școlii (școlilor) olandeze. Neliniștea ne-o risipește chiar autorul studiului, care, după propria-i mărturisire, a suferit și el un șoc similar. Un șoc, fiindcă efortul bibliografic nu presupune o selecție, ca în cazul „meșterului Rembrandt” (o, cartea lui Jan Mens!), ci dimpotrivă! Aparatul critic respectiv poate fi îngheșuit cu minim efort pe raftul unei biblioteci personale, ba, mai mult, majoritatea titlurilor au fost tipărite și în românește (de exemplu, monografia lui Albert Blaukert, 1982, aceeași serie). Cauzele acestei relative „sărăcii” sînt multiple. Paradoxal, puținătatea numerică a operei (34 de tablouri „autentificate”), gata oricînd să furnizeze materialul pentru un catalog „exhaustiv”, în loc să stîrnească ambițiile monografice ale criticilor pare să le inhibe. Asemenea, „perfectiunea” ei formală, care aproape face inutil un eventual comentariu. Și așa mai departe, putînd fi inventariate și alte motive, nu se știe cît de temeinice...

O nouă carte despre (subiectul) Vermeer trebuie astfel să-și propună încă

din start, cu multă ambiție, o radicală schimbare de perspectivă. Evident, suportul „atacului” nu este unul de natură axiologică, în cauză fiind nu atît Vermeer, cît „subiectul Vermeer”. Un subiect care, începînd din 1842, adică odată cu efortul recuperator întreprins de Thore-Bürger, continuă să incite diletanți și specialiști deopotrivă. Tudor Octavian procedează în consecință, trecînd la o analiză documentată și, adesea, necrutătoare la adresa nu doar a exegezelor vermeerene, ci și a numeroaselor roșite și angrenaje din mecanismul mare a ceea ce Pierre Bourdieu, de pildă, numește „economia bunurilor simbolice”. O primă secțiune a volumului este consacrată unei sociologii a filtrelor prin care s-a făcut și se face receptarea sa („aventura descoperirii lui Vermeer e plină de multe și

descoperirea în cine știe care colecție particulară a unui tablou cu toate atributele unui Vermeer din cele mai bune ar încerca greu spiritul de decizie al muzeografilor”).

Cărțile dedicate maestrilor („micilor”/„marilor”/maestri) olandezi conțin și numeroase „convingeri, adevăruri «general valabile» și adevăruri ce aproape că nu mai trebuie demonstrate”, notează, parodic, Tudor Octavian. Mulți autori par dispuși să generalizeze faptele „precipitat”, dînd curs feluritelor porniri axiomatiche declanșate de existența locurilor comune. Lucru care pare să i se întîmple lui Pierre Descargues, dar și unui René Huyghe, cînd comentează „disprețul” cu care erau priviți în epocă Rembrandt, Hals, Vermeer sau Ruysdael (!!!). Concluzia pleacă de la faptul că oprobiul comunitar al prosperilor neerlandezi era general nu de artistul Rembrandt, ci de risipitorul cefătean omonim, într-o perioadă în care „cădeau în dizgrația urbei numai cei care nu respectau datele unui contract, care produceau dezordine într-o societate foarte

răspunde la toate întrebările și melancolia atîtor întrebări ce stau să se nască”...

Cea de a doua secțiune a incitantului volum semnat de Tudor Octavian poartă titlul **Viața de pictor a lui Johannes Vermeer la Delft** și pune în practică esafodajul teoretic pe care îl putem regăsi tot la Bourdieu, cînd acesta discută „inventarea vieții de artist”. (Nu-i vorbă, teoria sociologului francez își conține și propria punere în practică, „inventia” fiind Flaubert). Sînt învederate din nou cîmpurile producției și recepției, chiar dacă o afirmație ca „biografiile de artiști interesează nu în sine, ci ca punți pe care se poate accede la o explicație a operei” ar putea fi și ea, la rîndu-i, nuanțată, spre chiar profitul cărții care o lansează. Tudor Octavian pornește, ca și autorul **Economiei bunurilor simbolice**, ca și Robert Escarpit, de la a analiza statutul social și economic al faptului de cultură, dar continuă prin „stratagemă” comparativă și speculează, à la **Annales**, amănuntele cotidianului (aici, printr-un palpit special, determinat de specificul anchetei) pentru a degaja aluziv noi resurse ale **subiectului Vermeer**. Întreprinderea sa este temerară, dar se justifică în cea mai mare parte. Privit ca membru al unei ghilde, Vermeer nu este un alt Vermeer, ci unul care poate fi explicat cu o apreciazabilă sporire a coerenței ex — punerii. Artistul rentier, tatăl celor unsprezece copii (?), cel care moare pe neașteptate fără a lăsa hirtii lămuritoare (precum testamentul), în fine, insul Johannes Vermeer este demn — în egală măsură, am zice — și de o biografie și de o bibliografie. Opera și ecoul ei în timp nu anulează timpul trăit.

Bineînțeles, Tudor Octavian pune în discuție și opera lui Vermeer. Metodologia de care uzitează nu diferă însă, ca mod de structurare a anchetei socio-culturale, de cea din primele două secțiuni. Nu va fi vorba, deci, de exageza tablou cu tablou a operei maestrului din Delft: „opera lui Vermeer” este văzută tot ca un „subiect Vermeer”. Procedura filologică analogă s-ar inscrie în cercetarea pragului paratextual al „operei”. În termeni mai vechi, se trece la întocmirea aparatului cerut de o „ediție critică”. Reperele biografice prefigurate aici „vizează tocmai acest aspect al unei posibile monografii moderne (și nu doar modernizate) a lui Vermeer”.

Cartea lui Tudor Octavian, scrisă cu inteligența ziaristului în care sălășluiește eruditul și cu subtilitatea exegetului care nu-și refuză ticurile profesionale de efect, se apropie, cu mijloace încă perfecționabile, de acest deziderat. Paginile dedicate **subiectului Vermeer** pot fi citite și în chip de **prolegomene** la (critica lui) Vermeer. Să nu uităm, însă, că pentru mulți alpinști mai important este să atingă virful K-2 decît Everestul...

IOANA DĂNILĂ

Ambiția și melancolia monografiei

prestigioase erori”!). Multe din greselile săvîrșite nici nu pun în cauză probitatea celor care le-au comis, o astfel de eroare... „cu cît pare mai inocentă, cu atît are mai multe șanse de a dăinui”. Nu e vorba doar de clasicele erori de atribuire, dintre care cazul seriei de falsuri executate de Han van Meegeren este celebrisim (**Isus printre doctori** a fost pictat în 1945, în arest, sub supraveghere, tocmai pentru a lămuri definitiv problema în chestiune!), ci și de — ca să dăm un singur exemplu — de frapantele neconcordanțe ale dimensiunilor unuia și aceluiași tablou, dacă e să ne luăm după datele avansate de diversi specialiști. Apoi, pînă în 1973, absolut toți exegeții înregistrează **Fata cu pălărie roșie** în tehnica „ulei pe pinză” și nu „ulei pe lemn”. Lista poate, firește, să fie mult amplificată, dar iată că o cauză a reticentei monografice vis-à-vis de Vermeer începe să se lămurească! Să amintim aici și o altă sursă de contradicții între interpretările succesive. Culorile folosite de artist s-au deteriorat **cu timpul**, încît aspectul sincron al privirii critice (oricît de calificată ar fi aceasta!) nu se mai suprapune deloc în plan diacronic. **Tînăra fată în verde** să fi fost, se poate întreba Eduard Plietzsch, o **Tînăra fată în albastru**? Altor tablouri li s-au adus în timp „îmbunătățiri” prin re-pictare în stilul maestrului. A-1 curățî înseamnă a-i reda originalitatea pierdută, dar si a-1 deteriora nemijlocit. De fapt, ce tablou vedem? („În momentul de față,

ordonată” (sic!). Alte afirmații imprudente ale unor exegeți dovedesc că aceștia nu și-au luat toate măsurile de prevedere în ceea ce privește desfășurarea în diacronie a fenomenului artistic. Iată, de pildă, caracterul inovator al lui Vermeer care „ne apare drept revoluționar astăzi și îndeobște în perspectiva revoluției săvîrșite de impresionisti”. Aici ar fi de discutat ce înseamnă ordonarea cronologică a faptelor de artă. E de remarcat, după cum știm din faimosul cseu al lui Eliot, **Tradiție și talent personal**, că orice operă, chiar modificînd ordinea tradiției (percepută ca o „ordine simultană”), trebuie să suporte „proba tradiției”. Noua operă se integrează în tradiție, remodelînd-o, și nu invers. În comentarea relației Vermeer — impresionisti, comentatorul comentatorilor reiterează fără să vrea o greșeală de care, altminteri, este cît se poate de conștient. Nu emitem, la rîndu-ne, un reproș, întrucît în artă nimeni nu-și poate demonstra infailibilitatea, dar remarcă se impunea. De altfel, analizînd în continuare „filtrele”, însuși Tudor Octavian va conchide, deloc apoftegmatic, „cunoștințe noi, ignoranțe noi”! (**Nota bene**: a nu se înțelege de aici că îl atașăm pe autor celei de a doua categorii! Observăm doar consecvența cu care controlul faptei își îndeplinește misiunea sa „jîngvistică”). Aceasta se întîmplă și fiindcă, tot autorul ne-o spune, stadiul actual al cercetării face orice încercare monografică să consume „ambiția de a

Țara

inmiresmat
pina in zori

: să te naști în țara ta să-ți fie vii părinții
sau
pur
și
simplu
să intri în lanul de griu ca și cum ai pași pe treptele unui
templu
să privește de acolo jurimprejurul Cimpiei și uimit de atita
libertate

inmiresmat să adormi pină în zori
cind sprijiniți cu timplele de spice vor veni țărani -
fiii soarelui -

cu macii în palme cugetind să te găsească
și-ngenunchind cu fruntea către nord să te întrebe
dacă ai credință

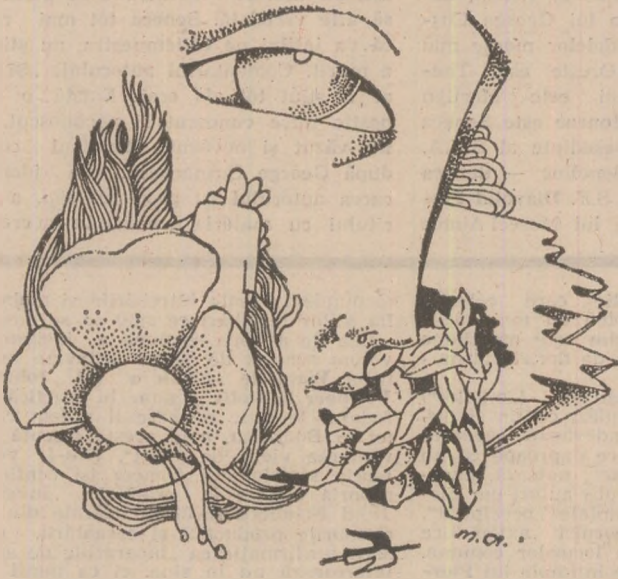
în secerători dacă ai aflat puterea drumurilor
umblind desculț prin lăuntru al acestei galaxii
și
tu

vinjos și aspru să te afunzi deodată mai adinc în ținutul
strămoșilor

ca-ntr-un ocean de lămpi - stele multiplicat -
acolo

unde pământul îți va crește peste umbră
pentru o mie de ani numindu-te Frate

DANIEL IACOB VORONA

Ploaie de vară

S-au rupt năvoadele în ceruri
și ploile curg în vaduri urlătoare,
ochiuri de apă se închid în brazde
curcubeu peste cimpuri răsare.
Orizontul albastru mă imbracă pe mine
prin vii trece-n goană un cîntec
sau este mirarea știută de sturz
cind mierle coboară-n descîntec.
Bate un clopot a liniște plină
și-o mie de sorii adorm în cîmpie,
cresc clipele-n ploi și-o vreme de bine,
un rod în secunde și-o toamnă-arămie.

IOANA SANDU

Sevă, lumină...

Din fiecare ploaie urcă lumina
Din fiecare noapte urcă zorii
Astfel, iată, urci tu patrie
din trunchiul iubirii tale
lăstărind mereu
inalt
biruitor
trunchiul patriei tale
ridicînd tot mai în slăvi coroana
noastră, a celor ce azi sintem
sevă, lumină, dăruire, comunism.

Și iubirii...

Și iubirii să-i dăm dreptul la cîntec
Și cîntecului să-i dăm dreptul la iubire.
Din iubire e trupul patriei mele
din cîntec e trupul iubirii,
din iubire e trupul patriei mele.

Se cheamă țară

Tot ce-ating se cheamă țară
floarea, muntele, cîmpia
tot ce vîd e zbor de vulturi
către culme - România.

Tot ce-ating se cheamă zimbet
bucurie, flori de soare
un rotund din inimi multe
ce în veci nu va dispăre.

Tot ce-ating se cheamă țară
ce iubesc țară se cheamă
plai, pământ, cîmpie, riuri
sat, pădure, casă, mamă.

DORU GEORGESCU

EDUCAȚIA PATRIOTICĂ - VOCAȚIE MEREU ACTUALĂ A LITERATURII ROMÂNE

Una dintre tradițiile viguroase și mereu exemplare ale literaturii române dintotdeauna se regăsește plenar în amplul ei suflu patriotic, în sublimul ei efort de a-și asuma nobila misiune de cultivare în sufletul omului trăitor pe aceste locuri, în conștiința acestuia, a mereu arzătoarei iubiri pentru patria eternă.

A scrie în limba română înseamnă, înainte de toate, a te adresa poporului român - a scrie în limba română înseamnă, în împlinirea condiției de scriitor, a pune într-o dreaptă lumină virtuțile morale înalte ale neamului. Învățătura aceasta înțeleaptă, povată sprijinită pe grăitorul exemplu al dăruirii culturale și sociale a cărturarului, îl știm încă de la cronicari. Întotdeauna, scriitorul român a făcut dovada, în creația sa (uneori chiar prin faptă politică revoluționară!), unei vibrante responsabilități civice. Făuritor al cuvintului „ce exprimă adevărul”, el și-a asumat, totodată, menirea de făuritor de conștiințe. Să educe tinerele vîlăstare ale nației prin intermediul slovei tipărite, ce arde cu intensitatea flăcării pure în spațiul spiritualității, să formeze, prin pilda literaturii caracter demne, capabile să dea viață idealurilor de progres ale unei societăți noi și să aperse, cu fierbînta iubire de pămîntul țării, înfăptuirile mărețe ale acestei societăți, constituie dimensiunile muncii creatoare a scriitorului român contemporan.

A face înțeleasă și a adînci dragostea atît de omenească și atît de specifică nouă, românilor, tuturor oamenilor pămîntului românesc, pentru patria nemuritoare, a fost și va fi pentru literatura română o îndatorire ce-o definește, ce-i dă contur de inimă generoasă. Starea de patriotism a literaturii române s-a identificat în permanență cu starea noastră de muncă dăruită, de sacrificiu înălțător, de propensiune, mereu,

către viitor. Izvorăște, prin urmare, dintr-un dat psihic complex, constituit într-o densă și tulburătoare realitate istorică și socială. Toemai în faptul că literatura a știut, prin purtătorii ei din creația populară și cultă, să fie la înălțimea acestei realități, toemai în acest fapt rezidă forța ei edificatoare de conștiințe și conștiință națională. Istoria în ansamblul ei și istoria literaturii române în specificul ei argumentează monumental, prin operă, acest fapt.

Incandescentul climat de dăruire și angajare patriotică al întregului popor în măreața operă de edificare materială și spirituală, pe străvechi temelii, a unui prezent adînc semnificativ în capacitatea lui de afirmare strălucită a întregii națiuni și a unui viitor ce are drept certitudine supremă perfecțiunea omului, constituie pentru literatura română un moment de excepție în reafirmarea vocației sale patriotice.

Exceptionalul corpus de idei și strălucitele direcții de acțiune revoluționară reieșite din Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la perfecționarea activității organizatorice, ideologice și politico-educative, în vederea creșterii rolului conducător al partidului în întreaga viață economico-socială, celelalte expuneri și cuvîntări de covârșitoare importanță pentru mersul înainte al patriei în destinul său comunist, rostite de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, deschid minunate perspective, creează un climat de excepție pentru inițierea și desfășurarea unui profund proces de reconstrucție spirituală, dînd acestei dimensiuni intrinseci a literaturii noastre o nouă și vibrantă actualitate.

Dezbaterea ce urmează probează, în lumina remarcabilelor teze și idei ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, toemai această opțiune pentru o acută actualitate a vocației patriotice a literaturii noastre.

„Toți scriitorii de azi împletesc firele de argint ale demnității acestui popor, cu patos de patrie, păstrînd nealterată dulceața limbii românești”

Dan Claudiu Tănăsescu

Educația patriotică este de fapt educația inimii și sufletului.

Fără tăgadă că literatura izbutește să învelească într-un voal de zefir toate trăirile omului, arătîndu-i acestuia căile cinstei și iubirii, dorinței și împlinirii. Ea luminează mințile iscoditoare ale copiilor, stîrnind în ele dragostea față de plaiurile din povești, față de cei buni, față de codrii încărcăți de mistere și uimiri, față de cei generoși și puternici. În orizontul acela viوری se trezesc din somnul copilăriei sentimentele de iubire față de țară, a celor ce trăiesc în ea, a celor ce muncesc și cîntă, a celor ce sint sau au fost. Tradiția literaturii noastre coboară de pe povîrnișurile curate ale munților scîldați în miresmele de brazii și floare de colț. Ea se desprinde din conștiința cronicarilor din vremuri uitate și curge apoi tumultuos prin timpul marilor noștri scriitori, pentru a se statornici, acum, în sufletul contemporaneității. Nu-i pot uita pe Vasile Cârlova, Gheorghe Lazăr, Grigore Alexandrescu, pe C. A. Rosetti, toți inzeștrați cu alese însușiri. Trec, însă, peste ei, așa cum a trecut și timpul, și alerg spre Vasile Alecsandri care cîntă cu evlavie Războiul de Independență. Dar cea mai fascinantă cîntare adusă patriei o face Eminescu. Rimele lui te străpung, te țin tuiesc în uimire, creîndu-ți un profund sentiment de admirație, stigmatizîndu-te pe viață; devii un iubitor al țării, al oamenilor săi, al frumuseților neasemuite scrise cu creion de diamant pe coroana de aur a Carpaților. Lîngă el l-aș pune pe Creangă, plecat dintr-o bojdeucă bîntuînd de vorbe înțelepte. Și, unul după altul, ar urma Caragiale,

Slavici, Coșbuc, Goga. Masivul Sadoveanu coboară ca un nor fertil asupra nației. Din literatura sa se nasc deopotrivă eroii de fiecare zi și cei neasemuiți. Citîndu-l, începi să-ți extinzi cîmpul trăirii peste hotarele proprii ale existenței. Sufiul său îți înfrînge egoismul și-ți deschide poarta spre frumusețile țării, spre oamenii săi, spre lupta pentru mai bine, pentru libertatea sufletului, pentru generozitatea gîndului. Rebreanu mi se pare că inventează un liant necesar structurilor vieții și existenței. El lasă să cadă asupra conștiinței pulberile neliniștite ridicate din pămîntul românesc. Cezar Petrescu, Camil Petrescu bat în cupola destinelor. Ei aduc înțelegerea unor fenomene ce nu le avusesem în clasorul unei educații riguroase. Din pricina spațiului îi nedreptătesc pe mulți. Pe Arghezi, pe Topirceanu, pe Zaharia Stancu, pe V. Voiculescu, pe Marin Preda. Clopotul formării sentimentului patriotic e, însă, neostoit. Eugen Barbu prin tot ce a scris și scrie reușește să aducă în conștiința tuturor dragostea, dăruirea, frumosul. Fănuș Neagu, stăpînul metaforei, D. R. Popescu, Radu Tudoran și, fără exagerare, toți scriitorii de azi împletesc firele de argint ale demnității acestui popor, cu patos de patrie, încercînd să păstreze nealterată dulceața limbii românești. Și toate vorbele strîne în panere de aur și apoi așezate cu măiestrie nu pot fi altceva decît florile din care-și făuresc nunună iubirile de oameni și iubirea de țară. Literatura rămîne cea mai înaltă școală a patriotismului.

deri tot așteptăre marl ca și cea de revoluționar. De altfel, menirea celor doi este aceeași. Poetul continuă munca revoluționarului pe alte coordonate. Scriitorul tinăr trebuie să fie puternic ancorat în prezent, în realitate. Mesajul poeziei tinere nu poate exista în afara sferei social-politice a patriei. Prin fiecare vers, noi, poeții rostuiem limba noastră milenară. Cuvîntul românesc este descoperit și redescoperit astăzi, cînd limba română, cu limpezimi de cristal, curge clipocind printre metafore.

Astăzi, mai mult ca oricînd, muguri în plin rod, înflorînd de fecire, dau patriei, prin glasul vibrant și alb al poetului, profunzimi luminoase. Poetul se identifică cu primul scîncet văzut în lumina dimineții, cu primul spic de griu aburînd pe masa rotundă, cu apa ce naște ziuă în plină noapte, cu roșul metalic scos din furnale. Viața acestui pămînt ancestral nu poate trece pe lîngă viața poetului. Drumul lor se unește dînd un tot măsurat în răsărituri înalte de soare și lună. Spiritul românesc călător peste timp, peste munte și cîmp curge asemenea Dunării, ducînd cu el numele și renumele lului ars în vatra lui Decebal. Arsul continuu pină azi în „viers” românesc. Tradiția, spunea, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, este un fierbinte teaur pe care reprezentanții generației tinere de scriitori contemporani trebuie să-l păstreze. Epoca marilor împliniri nu se poate constitui plenar fără o puternică orientare ideologică și politico-educativă în spiritul preșurii tezaurului tradițional existent, al îmbogățirii și înnoirii acestuia - tradiția reprezentînd măsura conștiinței noastre istorice.

Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la perfecționarea activității organizatorice, ideologice și politico-educative, în vederea creșterii rolului conducător al partidului în întreaga viață economico-socială

Cristian Muger Argeșanu

Poetul se identifică cu patria. Vocația de poet implică răspun-

„Avem nevoie — și dăm o înaltă apreciere creațiilor literare și artistice, din toate domeniile, dar societatea noastră are nevoie de noi și noi opere de artă, care să-l reprezinte pe omul de astăzi, realizările sale. Avem nevoie de noi romane, de noi poezii, de noi piese de teatru, de lucrări în domeniul artei plastice, de noi lucrări muzicale. Sint, multe, bune. Dar avem nevoie încă de unele și mai bune, în toate sectoarele. Am convingerea că oamenii de creație din toate sectoarele vor înțelege că ne aflăm într-un asemenea moment al dezvoltării societății românești încât trebuie să se angajeze, cu mai multă hotărâre, de a lucra zi și noapte pentru a contribui, prin creația lor, la ridicarea generală a nivelului de cultură al poporului”.

NICOLAE CEAUȘESCU

constituie pentru noi, tinerii scriitori, un îndreptar politic și ideologic de extraordinară importanță. Gîndim, scriem și acționăm cu maximum de responsabilitate, cu simț revoluționar în spiritul tezelor și ideilor cuprinse în Expunere,

hotărîți să facem totul pentru a le da semnul fierbinte al vieții de fiecare zi, al mărețelor creații spirituale și materiale la care sintem cu toții părtași.

Pămîntul Patriei are nevoie de poezie. Patria română nu

poate trăi fără poeți, după cum nici poezii nu pot trăi departe de pămîntul lor natal.

Geneză a materiei în plină mișcare, poetul este dator să-și innoaie pana în cîntecul Patriei, să se confunde cu aripa de fiecare zi a realizărilor ei.

„Patria-n suflet mi-e singura comoară! Străbuni, asemeni vouă eu ști-voi s-o iubesc”

Areta Șandru

Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la perfecționarea activității organizatorice, ideologice și politico-educative, în vederea creșterii rolului conducător al partidului în înțelegerea viața economico-socială înseamnă pentru orice creator un adevărat tezaur de idei, teze și concepte, generos și necesar operante în planul înfăptuirilor spirituale de referință — acelea ce-și au izvorul în ciocotitoarea viața a patriei noastre în acești ani. Se continuă astfel, într-o expresie înaltă, de înflăcărat patriotism, de ardent spirit revoluționar, nemuritoare tradiție a patriotismului fierbinte în tot ce înfăptuim măreț, pentru prezentul și viitorul patriei. Avem datoria de a continua această tradiție...

Spațiul nostru românesc a fost și va fi un nesecat izvor de inspirație. Poeme și pagini de proză sint în egală măsură modelatoare de conștiințe. Virtutele creatoare ale poporului român se întîlnesc în operele scriitorilor neamului. **Scrisoarea lui Neacșu din Cimpulung către Johannes Benker, judele Brașovului, sau Invățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie** sint scrise de oameni care dovedesc o înaltă înțelegere a istoriei. Responsabilitate și datorie, dragoste față de țară, ideea supremei jertfe pentru apărarea neamului sint topite în imagini care vor dăinui atîta timp cît va dăinui poporul român. În aceasta constă forța operei unui scriitor. Niciodată, indiferent de timpul în care a scris, scriitorul nu s-a rupt de

evenimentele timpului său. Scrișul a devenit șensul vieții lui. Scrișul său a devenit arma sa de luptă. El a trebuit nu numai să-și facă cunoscută concepția sa despre viața și vreme, dar să și militeze pentru ea.

Prin cultură, omul primește mesaje despre propria sa natură, despre natura universului. **Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor** a lui Dimitrie Cantemir și cele mai proaspete versuri ale celui mai tînăr poet au același simbul, poartă același simbol al umanismului.

Dacă am învățat să ne cîntăm țara așa cum se cuvine, precum și limba noastră, de la generația poezilor Văcărești am învățat — cei care au făcut legămînt pentru cinstirea patriei și creșterea limbei românești. O ambasadoare a spiritualității românești, Elena Văcărescu, mărturisea că: „...Patria-n suflet mi-e singura comoară! / Străbuni, asemeni vouă eu ști-voi s-o iubesc”.

Dacă Testamentul lui Ienăchiță Văcărescu ne era adresat nouă, să lăsăm și noi testament altora. Un testament pentru cuvînt.

Minune caldă.
Stampă vie.
Locul dorurilor toate.
Patria ființei noastre vie.
Tărîm de basm, de luptă și de viață.

Adică: Țara poezilor și a noastră.

Adică arghezianul vers: „Un om fusese o frunză și numai om cu om, / Au izbutit să crească și să se facă pom”.

Dorin Măran

Implicațiile formative ale literaturii la nivelul conștiinței,

oferă reconfortante garanții ale progresului moral și social al individului și, prin extensie, al societății. Ideea de patriotism se originează în ideea de conștiință, categorie existențială de excepțională complexitate, orientată spre configurațiile prestigioase ale structurii umane: spiritul de echitate, respectul față de valorile naționale, demnitatea, rațiunea. Omul nu e doar măsura tuturor lucrurilor, ci și a imaginilor despre lucruri, ilustrate de literatură în ordinea cunoașterii, autocunoașterii, opțiunii, angajării civice și morale, a discreditării prejudecăților, inerțiilor, dogmelor, ignoranței, iraționalismului. Abordarea diverselor genuri literare în largul spirit democratic promovat de gîndirea politico-culturală a tovarășului Nicolae Ceaușescu, atestă capacitatea totalizatoare și nediferențiată a literaturii de a contribui la formarea omului nou, de a-i ameliora registrul afectiv, de a-i stimula reacțiile pozitive, de a-i actualiza energiile latente, de a-i asigura suportul moral în relația aspirație-împlinire, în problematica existențială. Într-o măsură sau alta, orice gen literar poate contribui la progresul moral al omului, în sens patriotic, de la cea profund realistă, la cea imaginară, figurată. Nu întotdeauna literatura patriotică este și autentic patriotică. Simpla evocare a modelelor istorice lipsite de o motivație afectivă și de o semnificare artistică profundă nu poate îmbogăți, de bună seamă, dimensiunea patriotismului. Autenticitatea conștiinței patriotice nu poate deriva decît din virtuțile unei literaturi autentice în coordonatele ei estetice și semnificative, în spațiul dătător de energie al patriei.

„Eminescu dialoga cu țara lui și a noastră, țară «de glorie și de dor»”

Ion Hobana

Cercetînd cu un ochi limpede istoria literaturii noastre, vom afla că patriotismul a fost întotdeauna o dominantă a creației, o preocupare continuă a fiecărui scriitor demn de acest nume. Sentimentul patriotic este legat indisolubil de creșterea limbii românești care constituie nu doar un instrument de comunicare, ci o dragoste sublimă a artiștilor cuvîntului, de la cronicari pînă la cei mai înzestrați condeiari ai timpurilor noastre. Prin limbă, prin limba literară, spiritul național s-a păstrat neatins de vicisitudinile istoriei și s-a afirmat în opere neatînse de rugina timpului.

Aparținînd cu trup și suflet poporului, scriitorii s-au simțit întotdeauna profund implicați în destinele patriei. Această implicare se poate vădi, uneori, în strălucirea unui vers, și atunci îl ascultăm pe Eminescu dialogînd cu țara lui și a noastră, țară „de glorie și de dor”. Alte-

ori, pagini purtînd semnături înscrise în cartea de aur a literelor române vibrează de strigătul fără de moarte al lui Tudor Vladimirescu: „Patria înseamnă norodul, nu tagma jefuitorilor”.

Patriotismul literaturii noastre se exprimă și în veșmintul anticipației vizionare. Poemele și narațiunile utopice din secolul al XIX-lea erau pătrunse de aspirația generoasă a desprinderii țării noastre din starea de inapoiere generată de împrejurări potrivnice. Mai tîrziu, dragostea de țară se afirmă în situarea acțiunii unor romane și povestiri pe teritoriul României viitoare, transfigurată de rînduiri mai drepte, capabile să asigure înălțarea individului și a societății. Astăzi, anticipația se străduiește să înfățișeze ziua de mine a patriei, preocuparea ei esențială constituind-o oamenii aceluși timp ce va să vină.

Oameni ale căror rădăcini morale se află în prezentul nostru, în alcătuirea spirituală a celor care făuresc, cu puterea brațelor și a gîndului cutezător, temelile unei lumi eliberate de orice servituți.

Teofil Bălaj

Nichita Stănescu spunea, cîndva, că poezia patriotică este războiul nostru de independență, pe care îl purtăm fiecare dintre noi în fiecare zi.

Este adevărat. Dar pînă la independență a mai fost și lupta pentru afirmarea conștiinței naționale, apoi lupta pentru înălțarea ei pînă la Unirea cea mare, înfăptuită încă înainte de Alba Iulia în opera celor mai alese spirite ale acestui neam, de la cronicarii cu nume și cu cărți, pînă la scriitorii numai cu sudoare ai istoriei acestui pămînt.

Dar poezia patriotică mai înseamnă și Eliberarea și istoria multă și luminoasă a acestor ani, caligrafiată în neuitare cu arabescurile Transfăgărășanului și cu limpezimile albastre ale Canalului Dunăre-Marea Neagră, cu frescele sobre ale metroului bucureștean și cu fiecare floare de la geamul nesomnoros la care se scrie chipul țării mai frumoasă.

De fapt, altă poezie nici nu există...

IN CAUTAREA UNUI EDITOR

Valeriu Birlean

Cu Valeriu Birlean rețrăim situația romantică a fiului de țărani care, trecînd prin toate școlile înalte, se întoarce în satul său natal — Budești, jud. Călărași — ca dascăl al noilor generații. Și încă ce dascăl! Nu numai de limba română, pe care o mlădiază în versuri, o poartă în orizonturile largi ale culturii naționale și universale, dar și de latină și greacă, de franceză, germană, rusă, engleză și maghiară, toate învățate mai mult singur, cum făcuse Timotei Cipariu la începutul secolului trecut.

Poate această convingere că arta se identifică, pînă la urmă, cu sensurile majore ale existenței, este imprumutată de versurile tînărului profesor Valeriu Birlean, îmbibate de seva culturii; firescul salvator al vieții le ferește de discursivitate, de răceală, de contrafăcut. I-am citit, în etape, manuscrisul unei cărți întregi, **Tăceri și cuvinte**, alcătuită din nouă cicluri, versuri scrise într-o mare varietate de ritmuri, ca într-un exercițiu nesfîrșit de-a se căuta pe sine însuși, prezent în toate problemele mari și mici ale ființei umane.

Dacă aș avea o editură, aș publica chiar mine această carte, cu convingerea și bucuria de-a așeza sub privirile cititorului avizat sufletul unui poet.

ION BRAD

Demnitate

Un cuvînt,
o tăcere...
O tăcere,
un cuvînt.

singure
în veșminte albe.

Pașii lor
pe lespezi —
bătăi în gong
de inimi.

Somn

Nu atinge hirtia
nu vorbi

Te va cuprinde
somn luminos

De-abia să privești
printre gene
și-apoi
să închizi pleoapele

Căprioare sfoase
vor veni
să te-adulmece
și te vor lăsa
să le mingii
pe cap

Salcie

Mă inchin ție,
salcie,
duh adînc aplecător!
Din trunchiul tău
lași să se facă
albi
pentru lăutul copiilor,
linguri

pentru sărbătorile morților.
Mlădițele
și le prinzi în strînsoarea
coșurilor
sau le atîrni, de Florii,
la ferestre.
În trupul tău
stă mereu o mamă
cu pruncul la sin...

Flacăra a zborului

(Măiestrele brăncușiene)

Pasărea Albă în Spațiu

Flacăra a zborului
pilpii acolo
unde privirea noastră
nu poate ajunge

Măiastra Albă a Îndrăgostiților

Te urci, te urci
și fără de sfîrșit
este urcușul tău

Măiastra pe Columnă

Pasăre, în jurul tău zboară
un cînt de verde colindă
Pe umeri ții Infinitul

Cu inima în mînă

Tăcerea
e ruptă din pendularea de clopote

Lumina
poposește pe buza intunericii

Cu inima în mînă
o zbughesc prin constelații

Printre stejari

Sub despletirea
melodiosă a jugurilor,
printre stejari, jugsă și-aluni
am început să-mi depăn cîntul.

Și iată, deodată pădurea
fu o sală de bibliotecă
blind-foșnitoare,
cu lumini și umbre.

Și-n rafturi cu tainic sunet
cărțile mele...

Pergole

Pergole ce țineți deasupra divini trandafir,
țineți acolo sus și dragostea noastră.

Pe sub voi trecutu-ne-au pașii,
pe sub voi frămîntat-au zăpada.

La capătul aleii, scările
mai palpita de-atingeri ușoare...

Patriei, iubire eternă

TEATRU

Shakespeare la „Tândărică“

În contextul aprigelor și, frecvent, mult prea pătimașelor dispute pe marginea montărilor din dramaturgia clasică, în sensul păstrării intacte a atmosferei, a presupunerii intenției originare ale autorului, sau al redimensionării acestora, printr-o viziune regizorală îndrăzneată, în coordonatele contemporaneității, tânărul regizor Cristian Pepino ne propune la Teatrul „Tândărică“ un spectacol Shakespeare — **Visul unei nopți de vară** — cu o largă paletă de semnificații. Privit mai ales din perspectiva spectatorului tinăr (și, în cazul de față, chiar foarte tinăr), a formării gustului estetic al acestuia și al judecării de valoare în receptarea genului dramatic, spectacolul de la „Tândărică“ oferă acestei dispute o soluție pe cit de simplă pe atât de „operațională“, într-o „strategie cultural-educativă“ valoroasă: prezentarea dramaturgiei clasice în primul rând într-o manieră cit mai apropiată de cea a reprezentărilor în epocă și, în același timp, reluarea pieselor clasice în viziuni regizorale moderne, menite să reliefeze nicidecum ideajuns explorabile profunzimi ale capodoperelor. Completând armonios seria montărilor Shakespeare în această stagiune pe scenele bucureștene, spectacolul lui Cristian Pepino reprezintă o valoroasă tentativă de păstrare cit mai fidelă a atitudinii scenice din epoca elisabethană, cu fericite implicații în ABC-ul recepțării cunoscutei comedii.

Poate să pară ciudat, dar reușita unui asemenea demers este în primul rând dictată de personajul-marionetă (sau păpușă, spectacolul înglobând, în fapt, întreaga gamă de mijloace tehnice specifice acestui gen de teatru), personaj lipsit de mimică și trebuind să suplinească acest „handicap“ printr-o complexă și atent nuanțată mișcare. În același timp, printr-un sporit rol acordat scenografiei și costumelor (în fapt al confecționării fiecărui „personaj“, marionetă sau păpușă), accentul este deplasat din „interiorul“ poeziei spre acela „exterior“ al plasticii, profunzimile metaforice ale textului urmând să capete echivalente plastice, vizuale, pe măsură. Speculând la maximum posibilitățile oferite de teatrul de păpuși și marionete, Cristian Pepino reușește, așadar, un spectacol, credem, mult apropiat de reprezentările dinții ale piesei, aparenta schematizare a mijloacelor „actoricești“ (gestul larg al minii, pornind dinspre inimă, într-o declarație de dragoste, palmele stringând timplele — în disperare, etc.) fiind original îmbogățită, cu mijloacele specifice, în realizarea elementului magic (în comparație cu personajele „pămîntene“, Oberon și Titania sînt uriașe, acoperă scena, mișcarea lor, în complexul bine susținut de sunet și lumină, creînd un spațiu feeric, alminteri greu de obținut pe oricare altă scenă). Accentuarea asupra feericului și elementelor de bufonerie (elemente ce „prind“ cu precădere la copil) constituie de asemenea una din trăsăturile spectacolului din vremea primelor reprezentații.

Desigur, între viziunea lui Cristian Pepino și cea a lui Florin Zamfirescu (în spectacolul realizat la „Cassandra“), spre exemplu, diferențele sînt foarte mari, ele presupunîndu-se, însă, reciproc și acoperînd, cu necesitate, fiecare, complexul și nobilul proces de educare a tinărului spectator (și nu numai a acestuia) în receptarea profundă, autentică, a discursului dramatic clasic. Iar în ceea ce privește realizarea în sine a spectacolului de pe scena Teatrului „Tândărică“, aceasta ni se pare, fără rezerve, una de excepție, meritelor lui Cristian Pepino (autor, în același timp, și al traducerii textului și al scenografiei) adăugîndu-se cele ale întregului colectiv ce răspunde cu maximum de acuratețe intenției regizorale.

GABRIEL NĂSTASE

MUZICĂ

„Comori camerale“ — între baroc și clasic

Nu este cazul — aici — de a combate eseistic o terminologie poate improprie pentru arta sunetelor, și anume cea de Baroc sau Preclasicism muzical. Dar unele manifestări ale vieții de concert ilustrează semnificativ aceste inadvertențe, de fapt demonstrînd că sfera stilistică a secolului XVIII este înscrisă în noțiunea larg-cuprinzătoare a Clasicismului. Cunoscînd atributele baroce în arhitectură (de exemplu), ne întrebăm cum pot fi ele aplicate și explicate în creația unor compozitori ca Tomaso Albinoni, Arcangelo Corelli, Wilhelm Friedemann Bach sau Georg Philipp Telemann — ca să ne referim numai la cei prezenți în programul susținut de Trio „Baroc“, în 18 iunie, pe scena Ateneului. Și n-am dori nici să apelăm la soluția de compromis a pre-clasicismului, pentru că atunci am defini astfel întreaga istorie a muzicii — în lanțul succesiunii curentelor artistice.

Toate lucrările muzicienilor mai sus citați nu aveau nimic din iregularitatea tensionată a Barocului, echilibrul, seninătatea, raționalitatea proporțiilor caracterizau Triosonatele interpretate de formația camerală alcătuită din flaut, oboi, fagot. (Adăugăm că în program a figurat și o piesă neoclasică, semnată de Berthold Hummel, inrudită distinct cu celelalte creații, dar purtînd amprenta veacului XX). Desigur, Clasicismul nu este încă în faza sa „vieneză“, de apogeu, iar triosonatele respective păstrează mult din trăsăturile ciclului de suită, ale grupului de dansuri stilizate. Diferențierea între individualități compunistice nu se afirmă cu pregnanță decît printr-o apartenență la specificul spațiului italian sau german, dedus fie din reflexe ale ariei în muzica instrumentală, fie din construcții polifonice mai elaborate, și — mai cu seamă, — din cea expresivitate relevantă pentru fiecare tip de mesaj. Cadrul estetic rămîne însă același (chiar cu riscul unei oarecare monocromii), iar interinfluențele între cele două școli de creație nu pot fi ignorate.

Iată cîteva gânduri derulate în timpul concertului Trio-ului „Baroc“. Atenția auditoriului se putea îndrepta spre probleme de compoziție, deoarece calitatea interpretării îi permitea aceasta. O colaborare de precizie și finețe a celor trei instrumentiști — componenți ai Orchestrei Filarmonicii „G. Enescu“ — a conferit claritate în desfășurarea discursului. Flautistul Mihai Maxim, oboistul Adrian Petrescu și fagotistul Mihai Tănăsîlă au optat pentru formula unui ansamblu deloc spectaculos, dar cu acea trăsătură a intimității camerale, luminată de natura muzicală a interpretărilor, de experiența lor în abordarea partiturilor.

Și încă o dată, pe podiumul Ateneului, un episod al seriei inițiate sub genericul de „Comori camerale“ explorează zone repertoriale mai puțin cunoscute — cu o autentică înclinație și aptitudine, de a le poartă sensul. Ne-am amintit astfel și de ultimul concert al Cvartetului de coarde „Serioso“ (8 iunie), ce parcurgea capodopere ale celor trei vienezi — Haydn, Mozart, Beethoven. Și o întrebare, pentru ca op. 132 să înfăptuiască acea sinteză de finalitate clasică, cit de necesar a fost rolul unor compozitori rămași veșnic în umbra lui Beethoven: Albinoni, Corelli, W.F. Bach, Telemann...?

VALENTINA SANDU

PLASTICĂ

O carte frumoasă

„Carte frumoasă, cinste cui te-a scris, / Încet gîndită, gingaș cumpănită; / Ești ca o floare, anume înflorită / Miinilor mele, care te-au deschis“. Aceste versuri argheziene, de o simplitate cuceritoare și pline de evlavie, intrînesc în farmecul lor, o dublă taină: pe aceea a trudnicului scrib, transmițător de mesajii revelatorii și pe aceea a lectorului receptiv, avid de ecouri fecunde. Misterul lecturii fascinate se reflectă în ambele sursuri, cu semnificația extazului spiritual, îmbogățit prin cunoaștere și prin certitudinea duratei — sintagma **Ex libris** devenind un adagiu generalizat și indispensabil individului contemporan. Dacă-l invocăm pe Mallarmé, ale cărui poezii au apărut mai întîi într-un tiraj de 47 de exemplare, dar într-o ediție cu aspect grafic de excepție, obsesia unei cărți unice, în unic exemplar, realizat ca un obiect de cult, în condițiile cele mai excentrice și luxoase, obsesie cultivată și de estetizantul exponențial Des Esseintes din romanul lui J.K. Huysmans: „A rebours“, de-l vom invoca și pe dandyul Jules Barbey d'Aureville, caracterizat de Paul Verlaine drept un savant polygraf, vom înțelege abia acum că elitismul bibliofil, revendicat la sfîrșitul secolului anterior, pregătea, de fapt, explozia livrescă a secolului nostru, certifica, în fond, dreptul particular la cultură și înzestrarea individului cu bibliotecă proprie, în ordinea preferențială a autorilor sau numai ca inventar mobilier. Obsesia acelei „cărți unice“ s-a răsfîrțat în preocuparea tot mai atentă și estetizantă a editorilor și tipografilor de a realiza, mai la ficcare apariție, acel „mistic“ deziderat, concretizat prin cărți cu adevărat frumoase, fiecare în parte avîndu-și la bază premisa argheziană: „Încet gîndită, gingaș cumpănită“. Este adevărat că tirajele populare au în primul rând sarcini comerciale, dar cu atât mai mult ne încîntă edițiile fastuoase ale clasicilor, precum și cele propriu-zise, „de artă“, structurate pentru un farmec absolut: vizual, tactil, obiectual și spiritual. De curînd, mi-am îmbogățit raftul cărților de artă cu un asemenea obiect estetic, un exemplar demn de o afecțiozitate totală, de la primul impuls. Este vorba de volumul **Filatelia — de la A la Z**, realizat de Marcel Dănescu și apărut în prestigioasa Editura Sport-Turism, cu tiparul executat la **Întreprinderea poligrafică „Bucureștii noi“**, cu participarea entuziastă a unui întreg corp major de tehnicieni, cuprinzînd experți științifici, redactori, tehnoredactori, ilustratori, tipografi specializați, fotografi etc. alături de care autorul cărții și-a adus supremul aport, fiind, totdeauna, prezentatorul grafic și machetatorul meticolos (timp de un an și mai bine) ale acestei surprinzătoare lucrări. În ce mă privește, n-am fost filatelist decît în copilărie și poate numai dintr-o confuzie de ordin metaforic, filatelia pîrîndu-mi, pe-atunci, un fel de ramură a entomologiei, confundînd adesea clasoarele cu vitrinele pline de fluturi de la Muzeul Antipa. Această euforie a colorilor, supusă deopotrivă grăjului pensete și hiperbolizantci lupe, mi-a revenit cu această inedită resurrecție estetică propusă de Marcel Dănescu, printr-o intensă bucurie plurivalentă. Această carte, constituită drept ghid și valoros dicționar la metodologia filatelică, dîncolo de implicațiile științifice, (istorice, geografice, inventice etc) este și o autentică expoziție de grafică și pictură universală, ordonată într-o paginăție exemplară și cu un desăvîrșit simț al valorilor și raportărilor cromatice, astfel încît, de la pagină la pagină, te întîmpină o nouă paletă aerată, marcată de efigii florale și gize delicatese. Tablourile redimensionate și afișul miniatural își găsesc locul cel mai potrivit, într-o viziune plastică unitară și personală, a lumii Marcel Dănescu, invitîndu-ne la un autentic album muzeal, o Carte-Unică, la îndemina oricui!

TUDOR GEORGE

Emoție și poveste

Care este sufletul artei? După efectul pe care îl produce asupra noastră, am putea răspunde: **emoția**. Fie că este de natură comică, tragică, dramatică, melodramatică sau intelectuală. Dar cum se naște emoția? Evident, e vorba de emoția artistică ce nu trebuie identificată cu emoția biologică, pur și simplu. Prima are un efect de durată, cealaltă unul imediat. Deși amîndouă sînt rezultatul aceleiași trăiri prin simțuri, totuși diferența este de ordin cultural. Una e să fii emoționat pentru că un acrobat pare gata-gata să cadă de pe sirmă și cu totul alta este emoția provenită din contemplarea unui tablou reprezentînd scena de mai sus! Analizîndu-ne reacțiile în contactul cu arta, ca participanți ai diferitelor spectacole, vom observa că emoția apare atunci cînd ni se înfățișează sau sugerează o poveste. Fie în maniera în care o face Shakespeare, fie în aceea a lui

Salvador Dali, bunăoară. **Povestea** este elementul primordial care naște starea comunicării estetice.

Firește, observăm acest lucru și în viață. Acolo unde se încheagă o poveste, apare și emoția. Apare și comunicarea. Comunicarea ca formă superioară de dialog. Comunicarea — cunoaștere. Dezvăluire. Povestire. Oamenii comunică, deci, povestînd. Emoționîndu-se unii pe ceilalți. Emoția se naște, așadar, povestînd. Cînd oamenii se povestesc pe ei înșiși. Prin urmare, se poate axiomatiza că acolo unde este poveste, este și emoție. Emoție artistică. Emoția artistică fiind de natură narativă, putem conchide că sufletul artei este povestea.

Am meditat din nou la toate aceste lucruri vîzînd de curînd spectacolul **Stelele cercului din Moscova**. Este, într-adevăr, așa cum îl prezintă publicitatea, un spectacol de circ extraordinar. Avînd adică a-

tributul atractivității moderne: **viteza**. Toate numerele sînt executate cu un ritm intens datorită unor profesioniști de clasă. O mare demonstrație, o mare paradă deci de ceea ce înseamnă circul azi, în era prim-planului, a concurenței cinematografului, cînd copilul, spectatorul-copil, trebuie atras cu rapiditatea și ingeniozitatea desenului animat. Avantajul este că aici totul se face pe viu: empatia maximă a spectatorului e alimentată continuu de numere senzaționale, de la acrobații la trapez, la dresuri de cîini sau de cai, de la jonglerii originale, la dresuri de elefanți și tigri („umanizați“ de artistul popularului **Mstislav Zapașnil**, de altfel punctul forte al spectacolului), în fine, de la elemente de îndemîinare de mare rafinament, la ineditul număr de acrobații sub cupolă în peisaj cosmic. Și tot acest spectacol viu, uimitor și divers stă sub

semnul vitezei și al pericolozității!

Dar emoția care se naște în receptarea acestor numere de circ, ca și în aceea a oricărui spectacol sportiv autentic, de fapt, este una pur fiziologică. Emoția artistică apare numai într-un singur caz și anume atunci cînd intră în arenă **clownii**. Așa cum povestea este sufletul artei, așa clownii sînt sufletul circului. Cînd spui circ, te gîndești în primul rând la clowni. Ei se află la originea și se identifică cu istoria acestui gen de spectacol. Circul fără clowni e ca o floare fără miros. Se spune că circul poate trăi fără clowni, dar atunci se îndepărtează de natura sa și devine altceva, un divertisment acrobatic, o prestidigitatie sportivă sau un zoo umanoid, trăînd din imitația celor mai primare comportamente ale omului!

Așadar, clownul trebuie apărat, trebuie salvat, dacă vrem să salvăm elementul artistic din spectacolul de circ. Căci ce altceva face clownul prin arta sa — **arta pantomimei** — decît să povestească!? Aparițiile clownilor sînt cele

mai așteptate de spectatorul-copil pentru că ei, față de toți ceilalți protagoniști ai circului, vorbesc pe limba universală a emoțiilor de durată: povestesc.

Viacoslav Durdinov și Iuri Bannikov sînt numele celor doi clowni ai spectacolului prezentat la București în aceste luni de Cercul Mare din Moscova. Artiști totali, acrobați și comedieni deopotrivă, ei sînt demni urmași ai marilor clowni ai lumii, arta povestirii lor, plină de fantezie și de gaguri antologice, venind din laboratorul comediei dell'arte și al cinematografului mut. Datorită unor asemenea clowni, circul nu moare. El continuă să fie, așa cum îl definea magul Fellini — cel ce s-a inspirat adesea în filmele sale din viața de circ — „un amestec de spectacol, risc și realitate“. Iar clownii sînt, prin arta lor povestitoare, simplă, directă, curată, nudă, vie, mereu pilduitoare, tocmai această realitate în omenescul ei cel mai profund.

GRID MODORCEA

Geo Dumitrescu sau aventurile cerebralității

„O insistență senzație de minus”

„Geo Dumitrescu era făcut, toțișii atent, însă rezervat, circumspect, inamic al efuziunilor deplasate și de gust indoielnic, represiv contra sentimentelor lăbărate, pe care cu un umor și o ironie ai își zis amară le lua în deridere. În seara aceea părea chiar mhnit de ceva, poate de pata aceea de cernăală de pe mină, cu care se născuse și pe care o remarcasem de la prima noastră întâlnire. Era semnul unui destin? Poate că da, dar el îl privea cu neîncredere, încă mirat, dacă nu chiar sceptic... E vorba de foarte tânărul Geo Dumitrescu (n. 1920), din anii '41-'42, când făcea figură de lider al grupării literare **Albatros** și cînd scrisese deja poezia care avea să-l consacre, așa cum și-l aminteste, trei decenii și jumătate mai târziu, în **Viața ca o pradă**, într-un portret inubliabil, mai degrabă al unei stări spirituale decît al unei fizionomii, Marin Preda. În 1941, acel tânăr „preocupat, rece, fără ironie, deși ironia exista” își tipărea, în 300 de exemplare, prima plăchetă de versuri, intitulată, ca un avertisment, **Aritmetici**. Poemele de aici au un spirit comun cu cele din **Libertatea de a trage cu pușca** (1946), plăchetă care ar fi trebuit să apară, de nu s-ar fi opus cenzura, spre sfîrșitul anului 1943, sub titlul mai propriu, dar și mai banal, **Pelagru**. Toată această poezie, scrisă între 20-23 de ani, la ieșirea din adolescență, ar fi trebuit să fie doar un început (și, în epocă, a fost receptată și tratată ca atare), dar ea s-a dovedit a fi jumătate din opera autorului, iar după unii, însăși opera lui. O operă de succes de la început, la critică și la cititori, pe care o hermeneutică de o jumătate de secol n-a izbutit s-o istovească, ceea ce echivalează cu cel mai dezinteresat elogiu.

Pe față, la nivelul intenției încorporate în text, poezia adolescentină a lui Geo Dumitrescu e demitizantă în spirit avangardist. De două ori demitizantă: o dată, în răspăr cu abordarea emfatică și liricoidă a existenței, a doua oară (ca în **Ford**), în răspăr cu abordarea ei îngust pragmatică, utilitaristă. Că e surprins în viață sau în literatură, ridiculizat e automatismul existențial. Ca pentru orice avangardist, și pentru autorul **Aritmeticii** nu există spații interzise fervorii sale caricaturale, dar, spre deosebire de majoritatea companionilor, predecesorii, contemporanii și succesorii, el implică în fronda o limită morală: niciodată nu înaintează în sens negator dincolo de marginile convenției pe care o suprimă. În derizoriu nu poate fi strămutat chiar totul, iar ceea ce e, nu pentru todeauna și, în orice caz, nu gratuit. Trebuie zdrocinate stereotipurile, dar cu grija de a nu pulveriza și realitățile pe care le mutilează, ci, dimpotrivă, de a le redobîndi pentru viața cea de toate zilele a spiritului. Or, o asemenea demitizare recuperatoare nu e posibilă numai prin efort programat. E nevoie, înainte de toate, de un imbold interior, de un spleen motivat existențial sau altfel spus, de „o insistență senzație de minus”, cum descoperă la sine, prin autoscopie, Geo Dumitrescu, o stare depresivă care poate fi percepută în fizionomia compozit urmuziană a autoportretului din **Portret**. Programul trebuie să vină pe urmă.

E adevărat că poezia (și nu numai poezia proastă, dar și marea poezie) a privit cerul cu ochelarii feeriei, pînă ce spectacolul descris a început să plictisească, deși cerul nu merită să fie tratat cu un dezințes mortifiant. Dar acesta nu e un motiv suficient pentru a atrage atupra-i discreditul regenerativ. Numai o experiență personală poate să-i dezvăluie o imagine neștiută în registrul grotescului. O asemenea iluminare neagră cristalizează performativ în **Aventura în cer**, unde poetul adolescent relatează o orgie celestă oripilantă pe care i-a scos-o înaintea ochilor o lunetă. Prin minuția detaliilor, înregistrate cu o voință de observator realist, imaginea e, aici, de o rară ferocitate: „...Pe unde se țirise soarele cu o mie de ani înainte, / rămăsese o pîrtie albă, vagă și prăfoasă. / pe care, cu convingere și importanță, / Excelențele Cerului se duceau spre casă. // Într-un alt colț, departe de bordelul selear, / Satan și Cel-de-Sus mestecau argumente într-o teatrală divergență, / iar Saturn-Logodnicul, șezînd pe oștea Carului Mare, / își medicamenta organele, cu indecentă”. Dar poetul adolescent (căci n-avem motive să privim subiectul liric

de identitatea acestuia) nu poate păstra, în pofida ambiției sale de autenticitate, c mină de obiectivitate glacială. Spectacolul lasciv de pe firmament, asemenea tuturor aspectelor sordide ale existenței, erotice îndeosebi, îi provoacă un dezgust radical Spre deosebire de avangardisti get-beget, el se dez-iluzionează fără plăcere, incindat și necăjit că trebuie s-o facă, mai ales că în locul iluziilor progresează spaimele: „Era o lume de panopticum, / totul era clar și straniu ca în fundurile de mare — / n-aș fi crezut că există în realitate / ceea ce priveam cu stupeoare”. Risul zănatic cu care spectatorul se desparte de luna care îi revclase „aventura din cer” e risul de stirpe bacoviană, rezultat însă dintr-o îngurgitare hulpavă a realului. E risul pe care i-l solicită poetului toate aventurile de o dezolantă similară de pe pămînt: aventura amoroasă fără vibrație, „de anilină”, asemenea buzelor femeii întâmplătoare pe care o acompaniază „liceanul cu coșuri și elanuri pesimiste” (**Dramă în parc**, titlu cu o construcție simetrică celui anterior); aventura de cunoaștere imaginativă a universului, care, pusă sub semnul lui **Columb** (nume care dă titlul poemului), „zeul viselor ratate”, eșuează lamentabil; aventura eroică, searbădă și irațională („Degetele stringeau o țigară funală demult. / În groapa neagră, ca niște pietre, cădeau ultimele cuvinte. / prietenii mei încruntați și patetici mă ascultau uluiți, / rezemați comod de pietrele de la morminte”), pe care o pune sub acuzație poemul titular **Libertatea de a trage cu pușca**.

Demistificarea la care adolescentul supune lumea este efectul unei insatisfacții organice și această nemulțumire adîncă e chiar miezul poeziei sale, partea ascunsă care dirijează, atunci cînd compresiunea atinge limite insuportabile, inițiativa sarcastică de la suprafața poemului. Contextul istoric (atmosfera malformată a războiului și a vieții social-politice) nu incită nemijlocit la deriziune. Trebuie ca spiritul s-o resimtă, în toate asperitățile ei, ca stresantă și dezgustătoare, așa cum e percepută în poemul emblematic **La moartea unui fabricant de iluzii**, unde fabricantul vinovat e veacul „bătrîn și putred”. Iată de ce ironia acestei poezii e foarte omenească, amară și îndurerată. Poetul face pe malțiosul, causticul și vitriolantul, dar pe un fond de tristețe și cu multă părere de rău. Iluziile, el și le ucide cu aceeași deznădejde cu care un celebru personaj biblic trebuie să-și sacrifice fiul. În gesticulația „tînărului furios” se drapază un melancolic, poate chiar un romantic, dotat cu o acută percepție a hieroglifelor cosmice și, categoric, un plastician cu infinite disponibilități muzicale. Poemele lui, condensate și lapidare în expresie, impecabile în prozodie, bogate în simetrii interne și în repetiții cu tilc, sint mici biuterii. Poetul nu e un calofil, dar asprimea și brutalitatea plastice se rezolvă într-o scriitură rotundă, de geometrii epatante, frumoasă altcumva zis. E probabil că acest cumal paradoxal, de hohot sarcastic și de tristețe netărmurită, de imagini de un grotesc teribil și de sonorități armonioase asigură popularitatea poeziei lui Geo Dumitrescu, deși e socotită avangardistă și prospețimea ei, deși se află pe buzele multor recitatori.

Întoarcerea poetului

După o tăcere de aproape două decenii, nu totală toțișii, punctată de cîteva ieșiri literare în arenă în spiritul celui mai riguros decalog al epocii, sau cum va spune el însuși mai târziu, „după o foarte îndelungată pauză, de sterilită autoexigență, inhibiții, îndoielei diverse”, poetul începe să se regăsească în anii 1958-1959, dar nu pentru mulți ani. Noua producție lirică, destul de inegală, se rezumă la volumele **Aventuri lirice** (1963) și **Nevoia de cercuri** (1968), pentru că **Jurnal de campanie** (1974) aduce puține inedite. „Avangardistul” Geo Dumitrescu și-a scris poezia în respect pentru o zeităte pe care avangardismul o desfide îndeobște. Inspirația, căreia n-a încercat să-i forțeze generozitatea, nici măcar într-un moment — a doua jumătate a deceniului al șaptelea — cînd congenerii săi se desfășoară frenetic. Momentul survine cînd noua sa zodie lirică („o adevărată erupție”, mărturisește el) se incheie.

Irecuperabile sau recuperabile fragmentar sint poemele cu finalitate pîndărică și epopeică. **M-am uitat la cer**, vag orchestrat cu ajutorul unei repetiții, laudă „cea dintîi rază de soare a Pămîntului, (care) a scîldat peisajul lunar”.

Nici fantezia **Spre stele**, în care poetul, cucerit, așa cum spune undeva, de „tulburătoare pătrundere a omului în cosmos”, se imaginează protagonistul unui zbor astral cu mesaj umanitar, nu izbuțește să tulbure. Din **O picătură de vin pentru cei duși**, care povestește, cu răbdare, viziunea pe care o are poetul cînd intră în „sinistra celulă” în care a pătimit Iulius Fučik, poate fi reținută numai fulguranta proiectie hamletiană („un Hamlet roșu al bucuriei”) a personajului. În foarte spornică **Orație la o moară de lumină** e de relevant străduința de a plasticiza lumina electrică. Interesantă, mai ales ca intuiție a mentalităților, e tentativa, din **Creierul uzinei**, de a descoperi, analogic, în fosnetul uzinei electrice, datele îndeletnicirii ancestrale ale electricianului-șef Ion Ciobanul, începînd cu „străvechul strigăt al stînei”. Poezie e, în **Balada corăbiilor de piatră**, viziunea nașterii insulelor printr-un „cataclism colosal”, petrecut „în marile grădini virgine ale cerului”, fantezie obținută printr-o fină enumeratie selectivă, în tradiția poeziei autohtone a poemelor, ilustrată excelent de Anton Pann și Ion Pillat. **Macarale la marginea orașului** este, în cheia jubilației, o mică epopee a reconstrucției, pe alocuri de un lirism tandru, decantat cu rafinament, precum într-o proaspătă secvență a redesteptării **Matinale**: „iar oamenii, prin curți, / ca niște ginășe locomotive sub presiune, / leapadă aburii somnului, fumegînd / din prima țigară a zilei, tare ca un rachiu”. Aceste poeme (mai sint și altele), de o locvacitate epuizantă, n-au nimic ironic și, cu altă mai puțin, parodic, poate doar ceva umor, dar numai cînd logica scenariului îl reclamă. Dacă par altfel decît „orațiile” altor confrăți din epocă e pentru că au o acuratețe care poartă marca unui poet.

Un parenetic modern

Poezie cu adevărat, iar citeodată „mare”, se află în poemele care, deși epice, au un binefăcător aer hermetic. Fiind epice, ele pot fi povestite, și, de oricît ingeniozitate ar da dovadă hermeneutului, el nu poate ignora ceea ce se impune ca o necesitate. Numai povestirea povestirii poate răscoli, în cazul acestei specii, abisurile poemului. E drept, cite unul dintre aceste texte doar cochetază cu șansa inefabilului. Parțial, în tensiune își ține cititorul poemul **La ghi-cit**, în care poetul inversează rolurile, după ce incurajează încercarea tragicomică a unei „bătrîne țigănci” de a-i brodi „trecutul, prezentul și viitorul” și pe care o intrerupe el însuși, la relateare, cu comentarii ironice, dar, din păcate, propria partitură și-o interpretează fără mister.

Memorabil e, prin feroarea problematizantă, dar în același timp spirituală, hazoasă, **Problema spinoasă a nopților**. În cauză sint nopțile de care artistul are nevoie pentru a potrive cuvintele („Și-apoi, nu vă supărați, versul, fraților, / e o floare de noapte... / Îl semeni în zori, îl strepești / cu toate apele zilei, dar el / înflorește tîrziu, cupă miezul nopții, / în bătaia lunii”) care s-au micșorat îngrijorător, devenind „înguste vilcele”, „scurte fulgere de beznă între două coloane albe”. Ce-i de făcut? „Taina” poate fi găsită, „trîgînd cu ochiul / la oamenii care fac piine, care fac oțel”, de asemenea lucrători de noapte, în „flacără” și în „dogoare”, deci în temperatura interioară care dilată clipa. E interesant ce s-a întimplat cu acest poem (și nu numai cu el): ocazional în ceasul redactării, a dobîndit cu timpul o semnificație perenă.

În preajma capodoperei se situează intînsa „poveste sentimentală” **Cîinele de lingă pod**, tensionată abil în crescendo, cabrată cu o mină de maestru, spartă pe neașteptate de lama ascuțită a unei imagini (ca aceasta, de o șocantă sugestie sonoră, proprie muzicii atonale: „Dar eu mă gîndeam / că de multă vreme nu mai alergasem / pe lingă garduri, cu un băț în mină, / făcînd să cînte din fugă, rîpînd, / marile xilofone ale ulucilor / cîntecul lor întotdeauna surprinzător / de vegetale ciolane moarte”). De un dramatism refrigerat, care se repercutează asupra simbolului spre a-i spori ambiguitatea, cu mari momente lirice și cu alte neîndoicnic patetice, dar de un patetism nobil. Degringo, care n-are nimic din detestabilele obiceiuri canine, nici ferocitate oarbă, nici slugărnice unsuroasă, poate fi un alter ego al poetului (de vreme ce acesta își poate privi chipul în ochii lui ca într-o oglindă fidelă) sau

o reprezentare alegorică a condiției umane (poate de aceea, în ochii „parcă afectuoși” ai lui Degringo, poetul citește povața că „nenorocirea nu e o lege firească a vieții”).

Mai multe poeme, din **Nevoia de cercuri**, sint redactate într-o expresie mai strînsă, parcă ferecată cu ghinturi, asemenea unei arme de foc, pentru ca semnificația să se păstreze pe traiectoria dată. Poemul titular lansează o invitație pe adresa lui Arhimede, căruia i se dau asigurări că azi i se poate păstra securitatea corporală și spirituală, deși mai există cite cîteva care batjocoresc cerul, deformîndu-l în pătrat sau în triunghi. **Ieremia**, alegorie viu discutată, își propune să facă dreptate unui personaj de zicală românească (reprodusă ca motto), în fond un mare și nenorocos ingenuu, niciodată ostent în efortul de a debloca spiritul din inerție și de a accede la esențe. Fantezie crudă, de un grotesc asumat, **Biliard** atribuie jocului cu pricina calitatea de a dezvălui înțelesurile secrete ale lucrurilor și de a le da un sens unificator, cu o singură condiție însă, aceea ca bila să fie propriul tău cap! De o remarcabilă finețe a gândului, **Dans!** sugerează, în stil alegoric, prin amănuntul că din paharul „cu picior lung, frumos, / tot ca un picior de dansatoare”, singurul obiect pe care l-a cruțat descinderea unui elefant într-o prăvălie de porțelanuri, ar putea fi înviaț „o dansatoare întreagă” dacă poetul l-ar umple cu propriul său singe, „o victorie a fragilității”.

Nu mai aceste alegorii-fantezii-parabole, cu un sens transparent cu toate că indeterminabil, pot face gloria unui poet. Dar lor li se adaugă poemele de dragoste, de o inventivitate candidă, scîldate în nostalgie ori în efuziune, dar după ce în lichidul sentimental a fost dizolvată o doză de esență de umor, făcînd risipă de imagini pentru a căror clasare e nevoie de un registru cu multe rubrici. Unele au o grație felină (iubita e văzută, în **Școala frumuseții**, ca antrenor de fluturi și de pui de pantere), altele sugerează iubirea posesivă, care desființează partenerul prin asimilarea lui (**Madrigal răsturnat**), cîteva glorifică iubita, prin apel la recuzita cosmică, sau, concise, crude și caline în același timp, prin recurs la elementul derizoriu: „Te aștept. Gîndurile stau agățate, umede / de amintirea ta, umede pe funle, / într-o amiază inertă, fără nici o adiere”. Ca și imaginarul cosmic, și imaginarul erotic își redescoperă «polul plus».

Cele două epoci lirice ale lui Geo Dumitrescu nu-și sint străine. Fie că demistifică și ironizează, fie că adoră, grav sau ludic, fie că alegorizează și fantazează, poetul pariază întotdeauna pe un substrat existențial și, știînd bine că poezia nu se confundă cu filosofia, el nu se sfiește să scruteze cu un ochi întrebător viața, să caute în polimorfismul ei un temei spiritual, să pună într-un scenariu epic (pînă și atunci cînd e ocazional) un înțeles moral. Nu întîmplător, în momentele cheie ale poemului epic, cel care vorbește se adresează unei a doua plural, unui public, ca un părinte sau ca un învățător, cu un suris (amuzat, sarcastic sau trist) pe buze. Așa, în **Ieremia**: „Iar voi, măi puștilor, norocoșilor, / cînd plecați dimineața spre marginea lumii / ca să descoperiți culcușul soarelui, / jucați-vă «de-a Ieremia». Hai-deți, / săriți într-un picior, un, doi, trei / și strigați, strigați cu toții în cor: / Ah, Ieremia, iar oștea, iar gardul!”. Teatralitatea și oralitatea poeziei lui Geo Dumitrescu derivă din finalitatea ei parenetică: muntenilor nu le place, începînd cu Mitică, doar să dea din gură și să pozeze, ci și să dea sfaturi, să povățuiască. Prin parenetică, vorba în doi peri, prin care pot fi manipulate mai multe înțelesuri, și artificialitatea de față, care poate proteja idei mărețe și tragedii intratabile, își desăvîrșesc virtuțile tănuite. Într-un veac care desfide discursul și discursivitatea, autorul „Aventurilor lirice” face năzbîtia de a le reactiva la-tențele îndelung înăbușite și de a le propune ca instrumente de lucru poeziei moderne. Iar ulterior le vor minui mulți în poezia română!

Performanța lui Geo Dumitrescu e o performanță a frunții. Ceea ce atrage atenția, de altfel, în înfățișarea lui e, deasupra ochilor limpezi, umezi și afectuoși, fruntea. Plină de dungi, ca aprinzătoare unei cutii de chibrituri, asuprită de gînduri, ca un portativ ciudat, pe care aleargă, licărînd, cîntece copilărești. Așa cum și-a privit-o el însuși în ochii lui Degringo (într-un fel, în proprii lui ochi) și ai bătrînei ghicitoare. E fruntea unui «aventurier» al celebrității sub tensiune lirică.

CONSTANTIN SOBESCU

PAUL ILIESCU, Poiana Teiului. Versuri de factură net suprarealistă, dar, parcă, involuntară: în ciuda unei izbitoare capacități asociative, impresia generală este de flux verbal scăpat de sub orice control. Încercați, deci, să stringeți desfășurarea poemelor, încercați o disciplină a torențelor. Nesiguranta la care vă referiți („nu știu până unde ține poesia iar unde este ea nu știu de ce este”) nu trebuie să vă sperie; dimpotrivă, orice efort de aproximare în acest plan este mai important decât rezultatul însuși. Neînțelegerea celor apropiați este explicabilă și nu are rost să o (melo)dramatizați. Merită să perseverați.

ION DOINAUC, București. Să începem cu versurile: regret, dar nu se poate publica nimic. Mai mult, din tot ce ați trimis nu se poate reține nici un indiciu de inserțare literară. Amestecați, într-o devălmășire căzută, tot felul de pseudo-imagini și pseudo-concepte, aveți un gust (foarte rău) pentru expresii naive-șocante, cu abuz de terminologie fals științifică — „ninge-n pantheonul / biocenozei ternare”, „ning maturizări forțate, / în monadele Lumii / foarte bine cotate”, „De cite ori / se produc / între pulsari / aristocratice avarii, / ning alergii, / quiproquvouri”, „La predarea veșniciei, / din eonul dogmatic”, „ninge-n bionica Lumii”, etc. În al doilea rând: opinia dv. despre „babilonul poeziei noastre de azi” este marcată de o agresivitate primitivă și resentimentară pe care nu aș vrea totuși să o pun în legătură cu lipsa evidentă de talent și de cultură poetică din versurile tri-

mise. Mai mult, într-o dezlănțuire de calificanță, proiectați asupra literaturii o imagine atit de trivială încât mă întreb pentru ce mai scrieți dacă sînteți atit de convins că impostura și corupția sînt triumfătoare. Ar trebui, totuși, să știți că lipsa de talent nu poate fi suplinită cu nimic: „pilele” și „relațiile”,

profanatoare cum sînt cele conținute în scrisoarea dv.: de fapt, urîți literatura și pe scriitorii. Spuneți că sînteți profesor: îndrăznesc să sper că nu de literatură și limba română...

DANIELA DORIN, Iași. Un anumit exces de inflorituri voit „poetice” com-

MARIN DUDAȘ, Pitești. Din cele trei schițe, mai bună este **Mărăciunișurile**, deși abuzul de lirism și un anumit simbolism convențional diluează, și aici, materia epică. Încercați să scrieți mai aspru, fără „poezie”, sînteți sedus de dulcегării, poate reușiți să vă eliberați.

ANGELA BACIU, Galați. Simpaticul dv. optimism („am mare încredere în forțele mele. Sigur că voi ajunge o poetă mare. Vreau să fiu mulțumită de mine, de ceea ce scriu”) are și o notă de răsfaț („vreau să vedeți și dumneavoastră cu cită energie îmi trec mie prin cap fel de fel de gânduri și cum îmi merge mie mîna cînd îmi vine vreo idee de nu mai scap de ea”). Poeziile, și ele, sînt alintate — „artă astăzi este zi de bilanț o dată pe săptămînă / se face bilanț, / pereții camerei mele sînt tapețat / cu copiii minune / și eu sînt un copil minune / îl ador pe Marin Sorescu / pe ușa camerei mele / stă poza lui Marin Sorescu”. Grație, fantezie (uneori, totuși, cam mecanică), umor — mai trimiteți. Fotografia este concludentă pentru ce se spune despre fetele născute în Brăila.

TRAIAN ANDRONESEI, Bistrița. Sînt prea multe imagini tulburi în versurile dv., unele involuntar umoristice („In acorduri de curcubeu / Voi dansa dalta-mi pe spinarea glasului tău”); încercați o limpezire. De altfel, poeziile însoțite de motto (probabil că în vederea vreunui concurs) sînt mai îngrijite, semn că se poate.

Rubrică realizată de **MIRCEA IORGULESCU**

1848-1988

Punîndu-și pana în slujba realizării marelui ideal — Unirea celor trei țări românești — marii corifei ai revoluției de la 1848 au pregătit și anticipat actul propriu-zis al revoluției printr-o generoasă activitate de avînt revoluționar în orientarea culturii și literaturii, conferind perioadei pașoptiste trăsături și caracteristici de o înaltă ținută morală și patriotică, în total consens cu aspirațiile generale ale maselor populare.

În lupta lor pentru manifestarea și impunerea conștiinței naționale în cele trei provincii românești, pentru afirmarea și consolidarea unei opinii politice progresiste, cărturari, precum Gheorghe Asachi în Moldova, Ion Heliade Rădulescu în Muntenia și George Barițiu în Transilvania, s-au constituit în vajnici precursori ai ideii de unire a celor trei țări-surori și de unificare a limbii literare vorbite pe întreg teritoriul românesc. Astfel, în Moldova, Gh. Asachi, — de numele căruia se leagă dezvoltarea învățămîntului, a teatrului, a presei și a tehnicii, reorganizează seminarul de la Socola și înființează Școala Vasiliană de la Trei Ierarhi (1828), pentru ca, șapte ani mai tîrziu, să inaugureze Academia Mihăileană. I.H. Rădulescu, în Muntenia, reorganizează și conduce Școala română de la Sf. Sava, dezvoltînd o complexă activitate culturală (ca membru activ al societăților culturale ale timpului: **Societatea literară, Societatea filarmonică**), întemeietor al presei în limba română din Țara Românească. Tipograf, editor și critic, în epoca premergătoare revoluției de la 1848, se bucura, în toate cele trei provincii românești, de un prestigiu cultural unanim recunoscut, mai ales prin încercarea din 1846 de a înființa o **Biblioteca universală**, menită să înzestreze literatura autohtonă cu valorile perene ale culturii și civilizației universale. În 1834, la Brașov, ia ființă prima școală comercială, avîndu-l ca profesor pe animatorul mișcării culturale din Transilvania, George Barițiu.

O adevărată inflorescență în pregătirea mișcării de la 1848, au constituit-o nenumăratele asociații și societăți culturale și politice — unele dintre ele deghizate sub nume conspirative — la care aderau tineri cu vederi patriotice, investigînd un teren moral și subiectiv gata să primească sămînța roditoare a viitoarei revoluții. Iată numai cîteva nume, desprinse din volumul **Asociații, Cluburi, Ligi, Societăți**, de Petre Dan: 1834, Banat — **Societatea revoluționară secretă româno-polonă**; 1834, Craiova — **Societatea Junimea**; 1835, Brașov — **Ca ina romană**; 1836, Arad — **Ortăcia**; 1838, Țara Românească — **Partida națională**; 1839, Sibiu — **Societatea muzicală**; 1840, Lugoj — **Reuniunea Română de cîntări și muzică**; 1840, Țara Românească — **Conspirația revoluționară**; 1843, București — **Frăția și Asociația literară a României**; 1845, Cluj — **Societatea de lec-**

tură „Aurora”; 1846, Vaslui —, **Asociația patriotică**; 1848, Craiova —, **Clubul revoluționar**, și, București —, **Clubul regenerării**. Limita spațiului obligîndu-ne să ne oprim doar la aceste forme de organizare, premergătoare marelui act revoluționar, să amintim și numele cîtorva componente — unii dintre ei numărîndu-se printre fruntașii revoluției din 1848 în cele trei Țări Românești: C. Bolliac, C.A. Rosetti, I.C. Brătianu, A.I.C. Goleșcu, C. Lecca, Avram Iancu, Florian Aaron, Al. Papiu Ilarian, Ioan Moga, I. Axente Sever, N. Bălcescu, I. Ghica, A.T. Laurian, I.D. Negulici, Petrace Poenaru, Cristian Tell, Gh. Magheru, Eftimie Murgu.

În acest climat de reală efervescență a ideilor și acțiunilor propașoptiste, ca o necesitate vitală pentru exprimarea poziției și crezului revoluționar ce dominau spiritele cele mai ina-

afla, ca membru fondator, munteanul Ion Ghica, sosit la Iași, încă din 1842, pentru a ține cursuri la Academia Mihăileană.

Urîndu-și deviza înscrisă în programul din primul număr, în care se preciza clar: „Foaia noastră va fi menită ca să împărtășească cetitorilor o idee dreaptă și îndestulătoare a mișcării literare din Moldova, Valahia și Transilvania”, revista **Propășirea** a reunit în paginile ei scriitorii cunoscuți, din toate țările românești, precum: Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, Costache Negri, Costache Negruzzi, A. Donici, Grigore Alexandrescu, Nicolae Bălcescu, Cezar Bolliac, Iancu Văcărescu, Dimitrie Bolintineanu, Ion Ghica, Andrei Mureșanu, August Treboniu Laurian... Deși autoritățile suprîmă titlul **Propășirea**, revista va apărea sub titlul de **Foaie științifică și literară**, fiind ecoul viu al obiectivelor principale ale programului revoluționar din Muntenia, Moldova și Transilvania.

patriotic ce l-a generat și prin rezonanța istoriei milenare a poporului nostru ce străbătea din incitantele-i versuri: „Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte / În care te-adînciră barbarii de tirani! / Acum ori niciodată croiește-ți altă soartă, / La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!...”

O săptămînă mai tîrziu, la 28 iunie, sintetizînd unicitatea clipei istorice care încununa fruntea Țărilor Române, gazeta din Muntenia, **Poporul suveran**, în fruntea căreia se afla Bolintineanu, titra, în articolul semnificativ intitulat **Patria**: „Patria nu este numai locul în care ne-am născut și în care familia noastră locuiește; patria este țara întreagă în care găsim cetățeni, adică oameni ce trăiesc sub aceleași legi, vorbesc aceeași limbă... Prin urmare, fără de dinsele nu poate fi naționalitate, nu poate fi România. Patria, această ființă ideală, pe care locuitorii ei sînt gata să o apere cu viața, este identitatea intereselor, ideilor, pasiunilor

aprinse văpaia unirii. Fiind ei înșiși parte a acestei nestinse conștiințe, scriitorii luptau cu armele cuvîntului sau graiului, alături de fapte concrete, de participare activă la organizarea și desfășurarea revoluției. Cel mai reprezentativ din acest capitol — militant inflăcărat pentru înfăptuirea revoluției și minutor al cuvîntului mobilizator — ne apare Nicolae Bălcescu. Patriot român, convins de necesitatea unei mișcări revoluționare democratice pentru unitatea națională, nu vede în această un elan germinat de conjunctura de moment de pe continentul european, ci, ca pe o continuitate a luptelor seculare, purtate de poporul român, pentru libertate și independență, sub sceptrul unor mari conducători, ieșiți din mijlocul maseilor: „Unitatea națională fu visarea iubită a voievozilor noștri cei viteji, a tuturor bărbăților noștri cei mari, care intrupară în sine individualitatea și cugetarea poporului spre a o manifesta lumii. Pentru dînsa ei trăiră, munciră, suferiră și muriră. Pentru dînsa Mircea cel Bătrîn și Ștefan cel Mare se luptară toată viața lor îndelungată și traseră asupra-le năvălirea îngrozitoare a turcilor, pentru dînsa Mihail cel Viteaz cade ucis în Cîmpul Turda, pentru dînsa Șerban Cantacuzino bea otravă, pentru dînsa Horia moarte cumplită pe roată suferi...”

Chiar dacă nu putem cita din toate operele ce au avut ca izvor de inspirație „momentul 1848”, nu ne rămîne decît să mai punctăm atmosfera de reală participare la acest eveniment a poeziei, prin demersul ce i-l conferă Cezar Bolliac — în noua ei misiune: „Să cerceteze cu de-amănuntul izvoarele înegalității în societate și să nimicească toate formele și reformele sociale, politice și religioase, prefăcînd acea iubire numai teoretică de libertate și egalitate în libertate și egalitate practică și actuală...”

Revoluția de acum 140 de ani din Țările Române a fost anticipată și apoi susținută cu frecvență de minutorii limbii literare. La rîndul ei, revoluția a creat cadrul propice pentru noi autori și le-a unit eforturile patriotice, în vederea susținerii momentului ce avea să vină — 1859 — culminare a istoriei noastre milenare, dar și innobilare a creației literare.

Pentru unirea tuturor românilor, pana scriitorilor din veacul trecut n-a tremurat în mîna lor, fiind innuiată în lacrima de durere a neamului, dar și în flacăra de speranță a inimii, ipotезă ce ne-o relevă și poemul **Pentru emancipare!**, atribuit ardeleanului August Treboniu Laurian, și publicat de curînd (în traducere), de revista „Manuscriptum”, nr. 1/1988, din care reproducem o strofă: „O! sînt — frumos cuvînt — Unire / De-adevăratul umanism împărțit / Ce-naltă și pe cea mai umilă plămăsură / La dreptul demnității om de-a fi numit, / O! divin, înălțător cuvînt, fii tu-nstrunirea / Celor patru scîmînții ce-și înfrățesc Unirea!”

Literatura și revoluția

intate ale vremii, apar cele dintîi gazete românești: **Albina românească**, în Moldova, sub redacția lui Gh. Asachi, **Curierul românesc**, în Muntenia, condus de Ion Heliade Rădulescu, **Gazeta Transilvaniei și Foaie pentru minte, inimă și literatură**, în Ardeal, ambele avîndu-l conducător pe Gheorghe Barițiu. În curînd, o adevărată pleiadă de gazete iau ființă, centrul lor gravitațional fiind axat pe linia unității românilor și a creșterii prestigiului românității în lume.

Un moment cu semnificații deosebite în peisajul publicisticii premergătoare momentului 1848 îl are revista **Dacia literară**, apărută în ianuarie 1840, sub redacția lui Mihail Kogălniceanu. Născută pentru a uni eforturile și talentele literare de pe tot întinsul Daciei, noua publicație literară se adresa tuturor românilor de dincoace și de dincolo de Carpați, chemîndu-i să se inspire în scrierea operelor lor din istoria, tradițiile și obiceiurile poporului, din frumusețile patriei. „Istoria noastră — scria Kogălniceanu în **Introducere** — are destule fapte eroice, frumoasele noastre țări sînt destul de mari, obiceiurile noastre sînt destul de pitorești și de poetice, pentru ca să putem găsi și noi subiecturi de scris, fără să avem pentru aceasta trebuință să ne împrumutăm de la alte nații”.

Curentul național declanșat de programul **Daciei literare** a fost molipsitor, concretizîndu-se, peste patru ani, în apariția, la Iași, a publicației **Propășirea**, prestigioasă tribună a propagării ideii de unitate și de pregătire a Unirii Principatelor Române din 1859. Ca o caracteristică a **Propășirii** — întîrînd latura practică a unității de neam și limbă, de idealuri comune a tuturor românilor, la conducerea ei, alături de Mihail Kogălniceanu și Vasile Alecsandri, se

Chemarea la luptă și la sacrificiul suprem sînt plastic exprimate în una din cele mai emoționante poezii ale revoluției din 1848, cea despre care George Călinescu, în a sa **Istorie a literaturii române**, nota: „...cuprinde cîteva versuri de deschidere pline de strigăte, care, puse pe muzica lui Anton Pann, acel Rouget de L'Isle român, au rămas întipărite în memoria generațiilor”. Este vorba de poezia **Un răsunet**, a lui Andrei Mureșanu, poezie apărută în numărul 25 din 21 iunie 1848 în **Foaie pentru minte, inimă și literatură**, ce-a constituit marșul revoluționarilor din Transilvania, devenind Marsilieza întregii națiuni române, prin avîntul

ce-l strînge și-i unește în apărarea unui bine comun”.

Pentru patria aceasta comună și indivizibilă — despărțită vremelnice numai prin nedreptatea unor imperii nesățioase — cuvintele militanților pașoptiști se înălțau întocmai unei coloane de bazalt, pe frontispiciul căreia lumina deviza neamului nostru: Vrem să ne unim cu Țara! Țara, pe care Vasile Alecsandri, în același spirit revoluționar, o cînta în 1848, în poezia **Deșteptarea României**.

Dualitatea libertate-moarte, devine un leitmotiv al revoluționarilor pașoptiști, pătrunși pînă în fibrele intime ale conștiinței lor de necesitatea imperioasă a momentului ce

Revoluționari români la 1848

GEO CIOLCAN

Pe Donul liniștit

Cunosc una dintre cele mai cuprinzătoare și mai omenești povești din zilele s-au scris vreodată. Ediția ei în limba română, patru volume impunătoare, traducători Cezar Petrescu și Andrei Ivanovski, numără peste 1700 de pagini. Evident, este un roman-fluviu ce poartă numele unui fluviu, amploarea, grandiozitatea, devălmășia apelor Donului, apa căzăcească ce va rămâne, poate, nemuritoare nu prin undele sale, ci prin această carte de excepție având un titlu ce deschide dintr-o dată fereastra unui univers tulburător. În toată unda sa născută nu din munți, din vreun ghețar sau din vreun lac anume, subpământean, ci din plină cimpie, Donul pare a fi însăși cimpia pe care se călătorește, uimitor de grabnic, spre mare. Are toate semnele unei ape tinere, în expansiune, în putere cum poate numai Amazonul s-ar mai găsi pe planetă. Unda sa este așa, ca o lumină, dar nu moale, nu dulce, ci aspră, cilfos-delicată, nu de puține ori imprezibilă. Înțelegi lesne de ce Donul este ax suflătesc, este apa tutelată pentru spiritul unor oameni de

o trăinicie morală de excepție și de o bogăție suflătescă rar întâlnită. Donul e poezie și cîntec în modul superlativ. Cîntece de inimă albatră, cîntece din stea cea totuna cu cerul, rostiri ce mișcă mecanismul suflătesc și stelele de pe cer se opresc și se adapă din Don. Și pentru ele, și alături de ele, cu forța unui nou torent, a unui nou Don pur și simplu, a venit opera literară. Donul e

cum i se spune întotdeauna în satul unde a trăit toată viața — stațiunea Vesenskaia — a fost și va rămâne tânăr. A început să scrie „Donul liniștit” la vârsta de 19 ani. În 1928, literatura rusă primea în rândurile sale un nou monument, „Donul liniștit”. Autorul acestor prime „două cărți” (a treia apare în 1932, a patra în 1940) nu avea decât 23 de ani. O putere de creație uluito-

cu el pînă și cerul și să-l ducă precum o mireasă cazacă trena unei imaculate rochii. Și din unde auzi, a cita oară? aleanul ce rupe sufletul ce naște și re-naște vechii cîntece de cazaci auzite la o nuntă la Rostov, o nuntă de căzaci, cu oameni semeți, cu strășnicii și doruri fără de sfîrșit: „Ah, tu, tătucule, Don liniștit! Ah, de ce curg turburi apele tale, Don liniștit? / Cum să nu mă turbur eu, Don liniștit, / Cînd de jos mă sfichiutesc într-una și potecă reci, / Iar în mijloc peștii îmi turbură apele”. Un cîntec vechi din sute de cîntece vechi despre Don gîsindu-și veșnicia în fila unui roman-fluviu. Și, ca semn al eternității Donului prin scris, strălucit ajuns aici, într-un tîrim atît de fericite al literaturii, primește în dar, un dar neprețuit de bună seamă, o peniță pe mușea căreia se află autograful lui Mihail Șolohov. Pentru că, minunat, fluviul începe și așa: „Gospodăria Melehovilor se află chiar la marginea satului. Poarta de la ocolul de vite dă spre mieznoapte, pe malul Donului...”.

Popasuri

literatură și, aflindu-te pe malurile sale, sau pe un vapor ce coboară spre Azov, sau înotător deopotrivă cu vietățile sale, sau călător poposit pe una din insulele călcate în zilele de sărbătoare de cazacii venseli și categorici în tot ce fac — acei cazaci din- totdeauna — ai sentimentul clar că nu ești în toate acele clipe decît un personaj literar, că te miști, intrus, printre cei din „Donul liniștit” care-ți sînt atît de familiar, atît de apropiat, atît de apropiat, Mihail Șolohov, Mihail Alexandrovici

re la o vîrstă cînd încă se ucenicește în domeniul prozei. Un fenomen, un adevărat fenomen ce poate fi înțeles cel mai bine într-o zi senină cînd ai răgaz să privești fluviul ajuns la Rostov, să privești fluviul ce trece pe lângă statuia lui Gorki, și ea aflată aici nu întimplător, ci pentru că Gorki a lucrat și el un timp în preajma bogăției ape. Mult și răvășitor, adînc și răscolitor, Donul parcă dansează între malurile stepei. Nimic nu l-ar opri să curgă în felul său, să la

EUGEN MIHĂESCU

TABELA de MARCAJ

Bazați-vă pe „Supliment“!

Vă sfătuiesc de multă vreme, pe cei care luați „Suplimentul” doar din cînd în cînd, să faceți imposibilul și să vă abonați non-stop! Că, în materie de fotbal, cel puțin, la noi găsiți tot adevărul și aflați din timp timp mai mult decît probabil, surprizele, remizele și șocul viitorului! Nu sîntem superstițioși, nu dăm în bobi și nu citim în stele, dar mergem super-științific pe calculul probabilităților, alegînd probabilitatea cea mai probabilă. Și probabil c-o să vă convingeți definitiv, făcîndu-vă repede rost de o colecție și constatînd că încă de acum o lună-două avansam ipoteza că retrogradele vor fi Poli Timișoara, Petrolul și C.S.M. Suceava. Deși, la vremea aceea, Regia era cu-n picior la matineu, Clujul cobora ca un avion în vrie, iar Piteștiul pusese mina pe lanternă, ca să nu mai fie nimic sigur! Miercuri, calculul probabilităților noastre s-a adeverit, cele trei noi divizionare B fiind tocmai cele pe care le-am și bănuț de mult, săracele de ele! Vă spun cinstit, îmi pare rău de suceveni din mai multe motive, între care și acela că s-au lăsat păcălțiți de Tească-piticul. De petroliști mi se rupe inima, la gîndul că fără Liliac al lor n-au mai fost cum îi știam în apărare, iar politehniștilor timișoreni le rămîn victoria de palmares din meciul cu Dinamo și verva de crainic a lui Secoșan. Și, dacă vreți să știți ceva, eu n-aș fi retrogradat anul acesta pe nimeni, de vreme ce jumate' dintre echipele noastre au bîntuit tot pe-acolo, pe la coadă! O coadă, deci, de 9 echipe, dintre care 6 sînt acum frunțate! Totul e, însă, bine cînd se termină cu bine, și de-aia mă împac la gîndul că Regia e la adăpost de ciomăgeala din divizia B, că și Rapidul a scăpat din nou de-un vis urit și că „șepcile roșii” pot lua vacanță trăgîndu-și tichiiile pe ceață și offînd ușurate, ca studenții fără restanțe. Gata, s-a terminat! Steaua a cîștigat din nou, da' mult mai greu ca mai an. Dinamo s-a cățarat pînă lingă campioni, iar Victoria și-a păstrat medaliile de bronz, lansîndu-se în viitor și printr-un titlu cucerit la tineret-speranțe. Se face liniște, se spun cimilituri pe plajă, se iese iar la pescuit de crap-caras și se așteaptă doar finala „Cupei”, programată miine, cu Steaua și Dinamo pe afiș. Vreți să știți cine bate?! Atunci, veniți la meci!

HORIA ALEXANDRESCU

Redescoperirea muzeelor

PORTRETUL LUI AVRAM IANCU de BARBU ISCOVESCU, Galeria Națională a Muzeului de Artă al R.S.R.

Iscovescu era convins că „Muzica și arta desenului sînt indesebi potrivite să dezvolte simțămîntul național al multilor”, că pictura și sculptura contribuie la formarea și dezvoltarea conștiinței naționale care să dea forță și avînt mișcării populare de eliberare națională, socială și unitate națională. De aceea, el s-a preocupat în mod deosebit să lase urmașilor moștenirea amintirii celor mai

importanți bărbați ai națiunii, amintire păstrată prin chipurile lor pictate cu dragoste, cu admirație, cu respect, cu prețuire. Din această galerie națională de figuri de eroi ai luptei pentru propășirea neamului fac parte Avram Iancu, Simeon Balint, Ioan Buteanu, Nicolae Solomon, Adam Balint, Petre Dobra, (eroii răscoalei moșilor de la 1848) sau revoluționarii munteni de la '48: Nicolae Goles-

cu „Niță Magheru, Dimitrie Bolintineanu. Membru al societății „Frăția”, Iscovescu pictează drapelul revoluționar cu deviza „Dreptate și Frăție” și primește apoi însărcinarea de a-l purta în fruntea mulțimii care pătrunde în palatul domnitorului Bibescu la 11 iunie 1848, pentru ca ulterior, tot din însărcinarea revoluționarilor, să ia drumul Țării Motilor unde se aflau trupele lui Avram Iancu și unde va picta portretul cu mențiunea „Avram Iancu de la Vidra, Prefect aurar gen. 1819”.

SIMONA VĂRZARU

COLEMAN: Am sentimentul că nu vă simțiți amenințat de nici un autor.
BORGES: Nu, încerc să mă gîndesc la toți autorii ca la niște prieteni. Uneori nu reușesc. Uneori sînt invins. Însă continui. Încerc să mă bucur de fiecare carte pe care-o citesc. Fac tot ce pot să fiu de acord cu ea.
COLEMAN: În 1924—25 ați publicat o carte de escuri numită **Inquisiciones**.
BORGES: Da, o carte îngrozitoare.
REID: Aha. Așteptați puțin.
BORGES: De ce să ne amintim de ea?
REID: Trebuie s-o facem, pentru moment. Permiteți-mi încă citeva secunde.
BORGES: Singurul lucru pe care mi-l amintesc este că era o carte proastă și că avea coperta verde.
REID: Însă conținea eseuri despre Quevedo, Unamuno, Sir Thomas Browne. Acum dumneavoastră ați interzis această carte și nu permiteți să fie republicată.
BORGES: Citeva idei sînt bune, însă cartea este prost scrisă. Nu spun nici un cuvînt împotriva lui Unamuno sau Hugo sau Sir Thomas Browne. Însă n-am scris despre ei decît prostii.
COLEMAN: Sinteti deci de părerea că trebuie îngropate cărțile de care nu vreți să vă amintiți? Și nu trebuie republicate în nici un caz?
BORGES: Motivul principal pentru care am acceptat să fie publicate **Obras completas** (Opere complete), este ca să elimim două cărți. **Inquisiciones** și o alta **Cuyo nombre no quiero acordarme**). Acesta a fost motivul principal, omiterea acestor cărți.
COLEMAN: Aceasta era întrebarea. Încercam să obțin de la dumneavoastră niște diatriba împotriva acestor două cărți ca să-mi dau seama de ce n-au fost incluse în volumul de **Opere complete**.
BORGES: Ei bine, au fost scrise într-un stil absurd, într-un stil baroc. Eram baroc în tinerețe. Mă străduiam să fiu Sir Thomas Browne, să fiu Lugones, să fiu Quevedo, să fiu altcineva. Acum însă sînt mulțumit cu

umilul meu eu, căci dacă există, eul meu individual, acesta trebuie descoperit.
COLEMAN: Dacă ați început prin a fi un scriitor baroc, cum ați devenit clasic?
BORGES: Am început ca un scriitor baroc, așa cum fac toți tinerii, din timiditate. Un tînr se gîndește: scriu asta și asta. Apoi se gîndește din nou: e trivial. Trebuie să-l deghizez. Și-l deghizează fiind baroc. Este o formă de timiditate, cu adevărat. Poate o timiditate agresivă.
COLEMAN: Așa că ați devenit mai îndrăzneț și mai puțin sofisticat.
BORGES: Da, acum sînt îndrăzneț și scriu într-un stil direct, nu folosesc nici un cuvînt care să-l trimită pe ci-

BORGES: Sînt sortite uitării, în schimb cărțile...
REID: Așa este, cărțile țintesc ceva mai sus.
BORGES: Se străduiesc să fie nemuritoare. Unele dintre cele care durează nu sînt.
REID: Referindu-vă la alți scriitori, ați menționat aproape în exclusivitate scriitorii englezi și americani, cel puțin pînă acum. Ați făcut asta numai pentru că vă adresați unui public vorbitor de limba engleză? Vă considerați un scriitor „englez”? Sau problema naționalității nu intră în preocupările dumneavoastră? Ne-ați putea spune cite ceva despre locul naționalității în literatură sau în opera dumneavoastră.

în engleză de Longfellow. Am început să citesc această carte în limba engleză.
COLEMAN: Borges, ați vorbit de scriitorii pe care-i admirați, însă n-ați spus nimic despre scriitoare. Ați putea identifica scriitoarele a căror contribuție o considerați semnificativă?
BORGES: Cred că mă voi limita la una singură, la Emily Dickinson.
COLEMAN: Asta-i tot?
BORGES: Asta-i tot. Scurt și dulce.
REID: Cred, totuși, că ar trebui să amintim și altele.
BORGES: Desigur. De exemplu pe Silvina Ocampo care în acest moment o traduce pe Emily Dickinson la Buenos Aires.
REID: ...Vorbii-ne despre moarte. Nu vă simțiți amenințat de nici un scriitor. Vă simțiți cumva amenințat de moarte?
BORGES: Mă gîndesc la moarte ca la ceva plin de speranță. Speranța de a fi anihilat. Speranța de a fi uitat. Uneori mă simt nefericit. N-am ce să fac. Apoi îmi spun: La urma urmei, de ce aș fi nefericit, din moment ce pot muri în orice clipă? Și asta-mi aduce mîngiere. Deoarece îmi imaginez moartea ca pe ceva total. Nu vreau să continui. Am trăit mult prea mult. De ce să continui după moarte? Asta este o exagerare. Aștept în speranța morții, nu în frica morții.
COLEMAN: Ați fi scris diferit dacă ați fi scris în engleză?
BORGES: Respect prea mult limba engleză. Majoritatea lecturilor mele le-am făcut în engleză. Mă indoiesc că ar fi fost vreo diferență.

BORGES DESPRE BORGES

Marturiile unei mari conștiințe

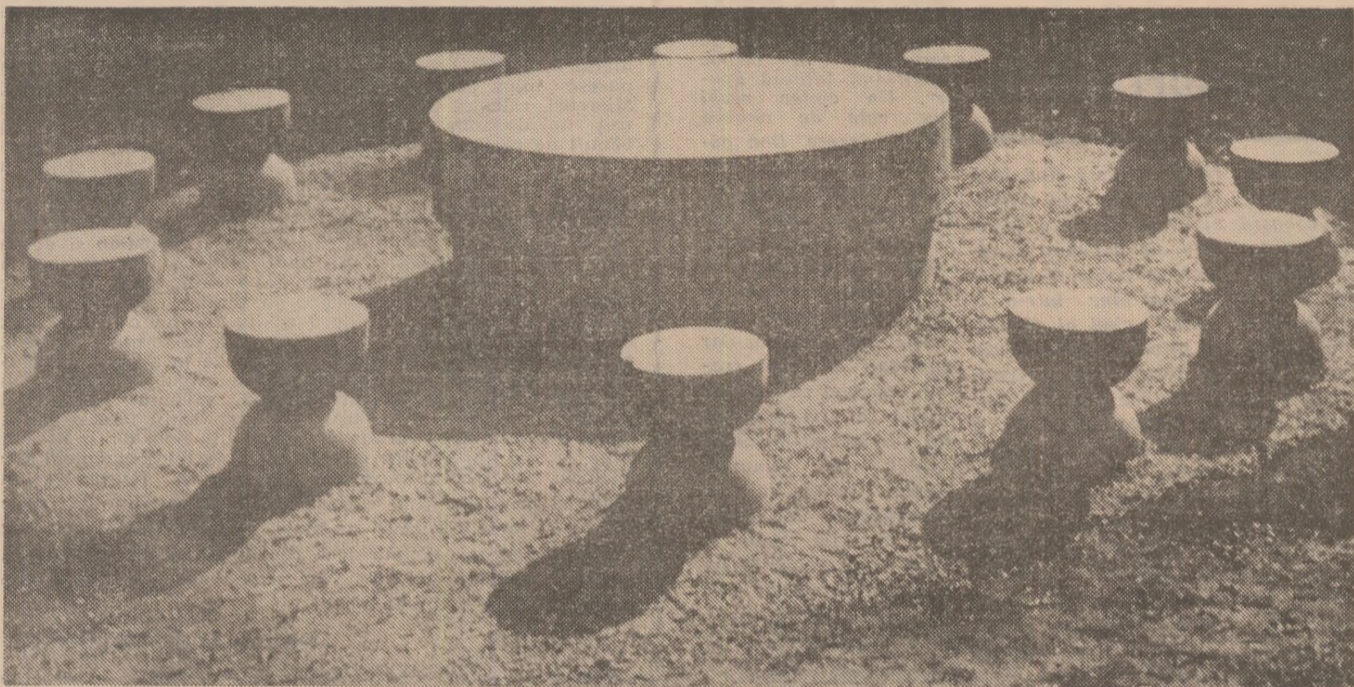
tor la dicționar și evit metaforele violente.
REID: Ne-am hotărît să vă punem o întrebare practică.
BORGES: Mă întreb dacă pot să răspund la o întrebare practică. Nu sînt un om practic.
REID: Mi se pare foarte curios faptul că — de exemplu, în această fază recentă a vieții dumneavoastră — ați început să călătoriți din ce în ce mai mult, în timp ce majoritatea oamenilor consideră această perioadă a vieții lor una în care să stea acasă.
BORGES: Dacă stau acasă, repet mereu aceeași zi. Cînd călătoresc, fiecare zi este diferită. Fiecare zi îmi aduce un dar. Așa că îmi place foarte mult să călătoresc. Însă dacă stau acasă totul este monoton. Fiecare zi este oglinda zilei dinainte.
REID: Îmi amintesc că mi-ați spus odată, eram la Buenos Aires, că ziarurile sînt sortite uitării. De aceea trebuie să apară în fiecare zi.

BORGES: Nu mă interesează naționalitatea. Este o superstiție.
REID: Credeți că este o superstiție?
BORGES: Cit privește literatura engleză, cred este literatură. Dar nu spun asta împotriva celorlalte literaturi. Iubesc în același timp limba germană și literatura germană, iubesc literatura franceză deși îmi displace limba franceză. Desigur, trebuie să extînd acest lucru asupra întregii literaturi engleze. Mă gîndesc la **O mie și una de nopți**, și o fac în termenii lui Lane și Burton.
REID: Este adevărat că ați citit **Don Quijote** mai întîi în engleză și după aceea în spaniolă?
BORGES: Nu. Puteți cita asta, de ce nu?
REID: Este o metaforă foarte utilă. Mi-ați vorbit întotdeauna de ediția în traducere engleză pe care o aveți și pe care o citiți.
BORGES: Nu, cred că mă refeream la **Divina Comedie** a lui Dante, tradusă

Traducere de MIHAELA SIMION CONSTANTINESCU
*) „al cărei nume nu doresc să mi-l amintesc”, aluzie la primul rînd din **Don Quijote**: „En un lugar de la Mancha cuyo nombre no quiero acordarme”.

(Va urma)

La Tîrgu-Jiu, într-una din celebrele grădini publice ale lumii

Mă bucur că l-am găsit copil de țărani. Copiii de țărani își însușesc indeobște datoria de a face ceva pentru pământul părinților lor. De la Cantemir și mai de mult. Chemarea pământului l-a adus pe Brâncuși acasă. Era parizian de ani buni, era artist de nume și renume mondial. S-a întors niște ani în tirgoșorul copilăriei lui pentru ca printr-o ardere de gând, printr-o încordare de voință să dea culme de perfecțiune artei sale. Acelor forme pe care le văzuse în sat la el, în Hobița, și le pusese bine într-o lacră a sufletului. Cînd era singur, le cerceta și le punea întrebări la care nu aștepta răspuns. Pentru că răspunsul avea să-l dea sculptorul Brâncuși. În 1933, România avea să se alătore lumii printr-un ansamblu de sculptură ce poate fi comparat, ca spiritualitate, cu tot ce are mai mareț omenirea de cînd își are conștiința de sine. Constantin Brâncuși înalță, în vara lui 1938 – sînt 50 de ani de atunci – la Tîrgu-Jiu, cîteva lucrări mărețe. Și, pentru că sînt cu adevărat mărețe, sînt simple. Ca toate ideile mărețe, ca toate gîndurile mărețe și epocale.

Ca stîlpii de pridvor. Ca firul de iarbă. Ca stelele. Ca ochiul de apă din lunca Jiului. Ca piatra cea roasă de vreme. Ca omul care se știe aici de cînd se știe pe lume și care și-a pus în dreptul sufletului „Mioriță”, flori de cîntec, străie de o frumusețe pe care numai vechimea simțirii și expresiei o pot da. Fidel continuator al ființei pământului său, Constantin Brâncuși ridică pentru nemurire, pe vatra străbunilor săi, Coloana fără sfîrșit, Poarta sărutului, Masa Tăcerii, o Masă de piatră, închipuie și cioplește douăsprezece scaune cu tăblia rotundă, treizeci de scaune cu tăblia patrată, două bănci din granit. Astfel, parcul din Tîrgu-Jiu a devenit Grădina publică din lume cu nivelul cel mai înalt de celebritate. Prin ea trece osia pămîntului, prin ea un sentiment este gravat pentru totdeauna și gîndul petrece o clipă fără sfîrșit. Bănuie, în secret, că toate acestea, precum zidul chinezesc, se văd de pe Lună. Iar dacă nu se văd de pe Lună, ar trebui să se vadă din Calea Lactee și chiar de mult mai departe. (E. MIHĂESCU).

